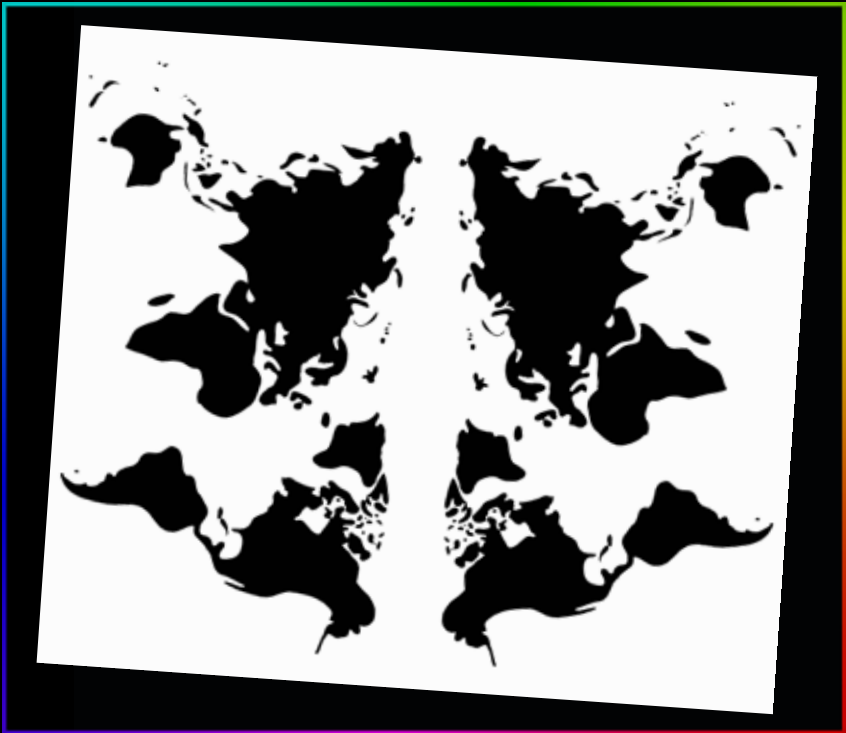

Sofia Devall

Gudsrikets gränser

- en bok som *integrerar*

Gudsrikets gränser

- en bok som integrerar

Sofia Devall

Det här är en bok att få och att ge bort,
den är inte till försäljning.

Boken finns också som ljudbok för fri lyssning,
inläst av Angela Kovács.

För att lyssna eller läsa den digitalt:
www.svenskakyrkan.se/vaxjostift/integration

Illustrationer: Marlene Lindmark
Projektidé och omslag: Jonas Löhn
Grafisk bearbetning: Ellen Ekström och Sara Peterson
Grafisk produktion: Löwex Trycksaker AB, 2019
ISBN: 978-91-982350-4-3
www.svenskakyrkan.se/vaxjostift

Förord av biskop Fredrik Modéus	5
Den lilla berättelsen och den stora	7
Spegeln och Vägen	13
Goda krafter	21
Guds avbild	29
Vårt dagliga bröd	43
Paradigmskiften	53
Diakonalt entreprenörskap	71
Sånglinjer och drömspår	81
Identitetspolitikens janusansikte	89
Kasta in en boll	97
Tulipa	103
Integration och migration i skuggan av Domedagsberget	109
Bön	115

Förord

Kyrkans kallelse är att verka för en mänskligare värld. Samhörighet över gränser är ett ledmotiv. I det arbetet behöver många hjälpas åt. I Svenska kyrkans församlingar finns ett stort engagemang för medmänniskan, en omsorg som bottnar i att vi är lika inför Gud. Och oändligt älskade.

Sofia Devall är en engagerad kristen som med denna bok gör sin författardebut. Hon har haft anledning att reflektera kring gränser och normer som begränsar och som behöver övervinnas för att skapa frihet.

Boken Gudsrikets gränser har sin bakgrund i ett integrationsprojekt i Växjö stift under tiden 2016 – 2018. I boken delar författaren med sig av tankar om inre och yttre verklighet, om främlingskap och gemenskap. Om samhörighet och en mänskligare värld.

Läs boken och låt den väcka igenkännande och invändningar. Låt den ge upphov till inspiration och bli till välsignelse.

Östrabo i december 2018

+Fredrik Modéus
Biskop i Växjö stift

Den lilla berättelsen och den stora

Den här boken har sin förhistoria i två berättelser om utvandrare och invandrare. Den ena är mycket gammal och den andra blev abrupt avbruten för inte så länge sedan.

Johan de Vals liv är en mycket liten detalj i världshistorien. Föga är känt om honom mer än att han föddes i Emmerich am Rhein 1598 och dog i svenska Avesta 1666. Hans mor var av fin holländsk familj och hans far var vallonsk smed. Kanske var deras relation en skandal.

De lämnade i vart fall Amsterdam och sonen Johan lämnade i sin tur tillvaron som andra generationens invandrare i en tysk stad, för att bli första generationens invandrare i Gustav II Adolfs expanderande politiska stormakt i norr. Han fick arbete först som smed på myntverket på Sätters bruk och från 1644 på Avesta bruk, när myntverket flyttades dit. I mer än tvåhundra år gick sedan den vallonska smideskonsten i arv bland Johan de Vals ättlingar på olika bruk i Dalarna, Ångermanland och Västmanland.

Berättelsen om Aylan Kurdi är en utvandrарhistoria, men inte en invandrарhistoria. Han föddes i staden Kobane i norra Syrien ett år efter att inbördeskriget brutit ut. När han var två år gammal eröv-

rades Kobane av IS. Den 2 september 2015 var han tre år gammal när han sattes i en gummibåt som skulle ta honom de fyra kilometrarna från turkiska Bodrum till grekiska Kos. Båten var byggd för max åtta personer men rymde inklusive familjen Kurdi sexton. Den kapsejsade efter fem minuter.

Berättelsen om Aylan Kurdis död utmärker sig egentligen inte bland de tiotusentals berättelser om människor som delat hans öde på Medelhavet. Men just hans död fick ändå en särskild betydelse.

När hans kropp flöt iland på den turkiska kusten tog journalisten Nilufer Demir en serie bilder som gjorde Aylan Kurdi till en begriplig symbol för den obegripliga katastrofen.

Bilden av pojken på stranden etsade sig fast hos människor världen över. Ur den abstrakta statistiken framträdde en treåring som föddes in i ett krig och dog under färden över den enda gräns mellan helvetet och räddningen som var öppen för honom och hans familj.

2015 blev flyktingkrisens år. Ordet syftar inte på den kris det innebär för en människa att tvingas fly från krig och riskera att dö på Medelhavet i ett sista desperat hopp om ett värdigt liv, utan på den kris det innebär för europeiska länder att tvingas ta emot dessa människor.

Det är ett cyniskt ord.

Men det rymmer också en verklighet.

Den svenska byråkratin var inte redo för de administrativa eller logistiska utmaningar som uppstod när det under hösten kom uppemot tio tusen människor varje vecka till den humanitära stormakten i norr.

Flyktingkrisens 2015 blev ett uppvaknande för en bredare svensk allmänhet om hur situationen faktiskt såg ut i världen och om vad som konkret behövde göras i Sverige.

Vid sidan av byråkratikrisen trädde privatpersoner och ideella

föreningar fram och gjorde det som svenska myndigheter inte maktade med.

Svenska kyrkans arbete med flyktingar började inte 2015. Men pojken på stranden letade sig in i budgeten.

I november 2015 fattade kyrkomötet beslut om att anslå 75 miljoner kronor på nationell nivå för 2016 till det arbete som redan bedrevs och för nya projekt. Det är den största summa som kyrkomötet anslagit någonsin för ett enskilt syfte. I november 2016 beslutades om ytterligare 60 miljoner kronor per år fram till och med 2019.

I Växjö stift användes medel ur denna nationella satsning åt att projektanställa sju personer för att verka som integrationsfrämjare. Resultatet av deras arbete sammanfattas på stiftets hemsida under sex olika rubriker. Hälsa, tro, utbildning och arbete, boende, mötesplats och nätverk, samt kultur och fritid. Tillsammans bildar materialet en verktygslåda. Du som arbetar med flyktingar, särskilt i en kyrklig kontext, kan gå dit och plocka ut de verktyg som är relevanta för det just du gör.

Den här boken beskriver några av verktygen, men är också i sig själv ett verktyg i lådan.

Det är en liten berättelse om några av de människor som kommit till Sverige nyligen och om några av de människor som funnits här länge. Om mötet dem emellan.

Det är också en liten berättelse om det Sverige där mötet äger rum och om vad en kristen tro kan ha för betydelse för det mötet.

Hade Aylan Kurdi inte drunknat i Medelhavet hade det kanske blivit en bok i alla fall, men den hade blivit annorlunda. Hade Johan de Val inte invandrat till Sverige för fyra hundra år sedan hade boken inte blivit skriven av mig. Jag är Johan de Vals barnbarns-

Spegeln och Vägen

Människan är en förunderlig varelse. Hon är så vitt vi vet den enda manifestationen av liv som intresserar sig för sin egen spegelbild.

Det sägs att vissa delfiner, apor och elefanter kan känna igen sig själva i spegeln, men människan är ensam med att ägna tid, resurser och stor möda åt att tycka något om det hon ser.

Att få syn på sig själv kan väcka såväl narcissistiska som självföraktande känslor och det gäller inte bara framför spegeln utan också rent existentiellt. Men bortom de omdömen som vi konstant matar oss själva med, händer det då och då att vi får syn på jaget på ett sätt som får tillvaron att spraka till.

Människan är en förunderlig varelse just för att hon äger förmågan att förundras. Att plötsligt få syn på sig själv och låta sig förundras över att finnas till kan i all sin enkelhet vara en storslagen upplevelse.

Ibland drabbas människor av så starka möten med existensens mysterium att det i grunden förändrar deras förståelse för vad det är att vara människa. Vi kan kalla en sådan upplevelse för uppvaknande eller andlig klarsyn. Men orden blir så lätt just bara ord, med tiden devalverade på innehåll, trots det överflöd av teoretisk överbyggnad som omger dem. Eller kanske just därför.

Upplevelsen i sig går bortom det som låter sig omfamnas av språk-

ket. Ofta sägs det därför att andliga upplevelser inte kan beskrivas i ord, men det är uppenbarligen inte sant. Bibeln, Koranen, Upanishaderna, Tao Te Ching, buddhistiska sutror och alla andra av världsreligionernas och mysterieskolornas alla heliga texter är just beskrivningar av sådana upplevelser. Allt som en människa upplever kan hon beskriva i ord, men beskrivningen av upplevelsen är inte samma sak som upplevelsen i sig.

Kartan är inte samma sak som terrängen. Receptet är inte samma sak som schwarzwaldtårtan.

En människa som drabbas av existensen kan behöva spegelbilder för att orientera sig. Läsningen av Bibeln kan vara en spegling av djupen i ens eget inre. Att ta del av andra människors beskrivningar av det heliga kan göra konturerna av den egna upplevelsen tydligare. Via kartan får vi syn på områden som vi ännu inte beträtt i terrängen. Via receptet blir smaken av tårtan inte bara en enstaka mystisk händelse bortom vår kontroll, utan något vi kan lära oss att återvända till.

Vissa av de större samlingarna av kartor och recept kallar vi ibland för religioner.

Religion låter sig inte definieras så enkelt. Vi brukar med en religion mena en specifik uppsättning av trosföreställningar om gudar, riter, kulturyttringar, moraliska föreskrifter och läror om verklighetens ursprung och mening. Förstått på det sättet finns inte konceptet religion i Bibeln, utan är ett modernt västerländskt begrepp.

Behovet inom kristenheten av att definiera och avgränsa den egna tron och kulturella praktiken syns redan i Apostlagärningarna. Genom historien har det lett till intellektuellt stimulerande filosofiska samtal, men också till spanska inkquisitionen och andra uttryck för fanatisk jakt på godtyckligt utpekade kättare.

Det ingick inte i till exempel en medeltida kristens föreställnings-

värld att det kunde finnas andra religioner vid sidan om den enda sanna tron. Den som inte var kristen var hedning eller heretiker. Arabiska hedningar kallades på sin höjd för muhammedaner, ett ord som hade företrädare framför muslim långt in i 1900-talet i västvärlden.

Vi ser i backspegeln hur splittringen av kyrkan år 1054 i en västlig och en östlig del resulterade i den ortodoxa kyrkan och den katolska kyrkan, två inriktningar av samma religion. Men det är en efterhandskonstruktion. I den stora schismens samtid förstods orden ortodox och katolsk bokstavligt och inte som egennamn på religiösa inriktningar.

Påve Leo IX hävdade att den västliga delen var den enda katolska, universella, kyrkan och därmed den enda sanna religionen varpå han bannlyste den kätterske patriarken Michael Cerularius i Konstantinopel. Denne svarade att den östliga delen var den enda ortodoxa, rättroende, kyrkan och därmed den enda sanna religionen varpå han i sin tur bannlyste den kätterske påven i Rom.

Under 1500-talet och 1600-talet ställdes den västerländska kristenheten emellertid inför en helt ny situation. Både den nya splittringen av kyrkan i en katolsk och en protestantisk del (som dock också hävdade ensamrätt på både ortodoxi och katolicitet) och den kristna trons möte med upplysningen skärpte behovet av att definiera ”den sanna tron” inte bara internt mellan stridande kristna fraktioner utan också gentemot den växande konkurrerande världsbild som målades upp av vetenskapsmännen.

Naturvetenskapen hävdade att den fysiska verkligheten går att undersöka och mäta, väga och räkna och kategorisera och förklara utan att ta hänsyn till kyrkans dogmer. Så småningom gick naturvetenskapen ännu längre. Från att ha velat beskriva Guds skapelse i vetenskapliga termer ville man snart beskriva världen utan att förutsätta någon andlig dimension av tillvaron.

Människans nyfikenhet inför livet, universum och allting delades upp i sektioner. Guds skapelse hade tidigare kunnat studeras utan motsättning mellan teologi och sin tids främsta vetenskapliga metoder. Verkligheten har en insida och en utsida och dessa båda har varsitt språk, men berättar om samma verklighet. Men nu började frågor som rör verklighetens insida kategoriseras som 'religion' och bli synonymt med dogmatisk tro, medan verklighetens utsida räknades och mättes och vägdes under 'vetenskapen'. Dess resultat blev synonyma med vetande.

I stället för att ifrågasätta dessa alltmer täta skott i uppdelningen av det andliga och det materiella hjälpte kyrkan snarare till med att befästa dem. Mer fokus lades på att dra gränser runt den egna 'religionens' dogmatik gentemot andra 'religioner' och slå vakt om dessa gränser som gränserna för 'sanningen'.

När de nya samhällsvetenskaperna under 1800-talet började titta på människans sätt att leva utanför västvärlden ledde detta nya behov av fasta ramar för verklighetsförståelsen till skapandet av flera andra 'religioner' vid sidan av kristendomen. *Hinduism* skapades i mötet med Indien, *Buddhism* uppstod i mötet med Japan och Tibet och *Taoism* och *Konfucianism* i undersökandet av Kina. Muhammedanerna var inte längre i första hand hedningar i förhållande till den kristna tro, utan anhängare av *religionen* Islam. Och så vidare.

Den strikta uppdelningen mellan 'religion' och 'vetenskap' som oförenliga världsbilder är olycklig, dels för att den är intellektuellt godtycklig och dels för att den skymmer sikten för vad vi kan se i spegelbilden när vi närmar oss beskrivningarna av det heliga.

Att låta *tro* stå i motsats till *vetande* och att förpassa det första till religionens värld och det andra till vetenskapens är en förenklad och fördummande syn på människans nyfikenhet inför existensen.

Tro, i betydelsen *blint accepterande av dogmatiska satser*, hör inte hemma vare sig inom religionen eller inom vetenskapen.

Eller med Albert Einsteins ord:

Science without religion is lame, religion without science is blind.

Etymologiskt kommer ordet *religion* från latinets *religio* som har en mängd betydelser. Det kan syfta på *respekt för det heliga och vördnad inför gudarna*, men också *skyldighet gentemot familjen, skyldighet gentemot en ed* eller *känsla av bundenhet*.

Ordet kan också möjligen härledas från *ligare* som betyder binda eller knyta an till. Re-ligare betyder alltså att återknyta eller återvända till det som binder en.

Att säga att Jesus eller den första urkyrkan grundade en *religion*, i ordets moderna mening, är anakronistiskt. Vi använder ordet på ett sätt som Jesus inte skulle förstå. Men kanske är ordet ändå en meningsfull beskrivning av den rörelse som tog sin början i ett ockuperat land i Mellanöstern för tvåusen år sedan, om vi använder det i dess ursprungliga betydelse?

Ett ord som användes i urkyrkan för att sammanfatta Jesu lära, och som delas av många andra religiösa inriktningar, är Vägen. Kanske kan vi överbrygga anakronismen genom att låta *religion* betyda väg?

En religion är den väg en människa vandrar genom livet. Det är ramverket inom vilket hon tolkar sig själv och sin omvärld. Religionen är spegeln som visar henne ett avskalat ansikte.

Att följa Vägen är att i vördnad inför det heliga låta sig återknytas och bindas vid verklighetens innersta.

Upplevelser av andlig klarsyn och omvändelse är alltid en individuell erfarenhet. Men den får sociala konsekvenser. Att följa Vägen, oavsett i vilken språkdräkt vi klär den, är att vara aktivt närvarande i skapelsen. Förundran och vördnad inför det heliga gör inte bara att jag ser mig själv i ett nytt ljus, jag ser också ditt ansikte avskalat.

Hur jag förhåller mig till dig blir snabbt en fråga om hur jag förhåller mig till andra människor i allmänhet och till samhället i stort. Att förhålla sig till samhället är att vara en politisk varelse.

Det är lätt hänt att kristendomens historia mest framkallar ganska dystra känslor. Det är en lång berättelse om korståg, inkquisition och häxprocesser. Om oändliga våldsamma konflikter kring dogmatik och ortodoxi. Om chauvinism, kolonialism och imperialism. Om förföljelser av oliktankande och om trakasserier och övergrepp i Jesu namn mot människor som betraktats som syndare. Inte sällan har kyrkans makt varit allierad med den världsliga makten och inte sällan har det handlat om synnerligen oheliga allianser.

Men vid sidan av den historien finns en annan berättelse som är lika lång. I två tusen år har människor rörts i sitt innersta av Jesus och drabbats av ett evangelium som inte fördömer utan upprättar. Hjärtats omvändelse är inte en företeelse som kan mätas och vägas och räknas enligt vetenskapliga metoder. Inte heller har det att göra med tro, i betydelsen godtyckligt försanthållande av sakpåståenden.

Att frälsas, frihalsas, bli fri från de bojor som binder oss vid skam och självförnekelse och istället se en Guds avbild i spegeln, en integrerad del av skapelsen, är en radikal erfarenhet som går bortom människans fattiga försök att definiera och kategorisera och förklara.

Radikal kommer från latinets *radix*, rot.

Vid sidan av kyrkans blodiga och fåfänga dogm-förfäktande och maktpolitiska historia finns berättelsen om människor som tagit Jesus i handen och återvänt till tillvarons rötter. Som varje dag strävar efter att låta det inkrökta egot dö för att återuppstå till en ny människa.

Den som drabbas av insikten i att vara ett med skapelsen inser också i samma stund att om hon är en gren i trädet, då är också

människan mitt emot henne oavlåtligen och ovillkorat en gren i samma träd.

Världen vi skapar för oss själva är en brusten plats. Vi vill så gärna namnge grenarna och därefter säga av dem från trädet och låta dem existera som självständiga enheter, som motpoler som inte kan mötas. En gren är *man*, en annan *kvinn*a. En gren är *kristen*, en annan *muslim*, en tredje *ateist*. En gren är *heterosexuell*, en annan *homosexuell*. En gren är *svensk*, en annan *invandrare*.

En människa är alltid större. Alltid något annat än summan av de kategorier hon kan placeras in i. Att se människan bortom kategorierna är att börja ana gudsriket mitt ibland oss. Att låsa fast henne i sina kategorier, att säga att hon *är* kristen eller invandrare eller homosexuell - och därmed tro att vi vet något essentiellt om henne - är att beskriva ett delperspektiv som om det vore giltigt för helheten. Det är att kraftigt generalisera och förminska förståelsen för vad en människa är. När vi börjar se på varandra som vandrandede kategorier istället för komplexa och sammansatta människor, då närmar sig skogsmaskinen som vill skövla trädet vi alla är en del av.

Goda krafter

En diskret takkrona hänger över den röda mattan i Anki Hansens bibliotek i trävillan på Öster i Växjö. I ena hörnet står en vit kanelugn med lucka i mässing. Det är böcker från golv till tak på alla fyra väggar. Bra Böckers lexikon i grönt läderband i 25 volymer står bredvid TV:n. Annars är det nästan bara skönlitteratur på svenska och engelska. Dan Brown, Jan Guillou, Nora Roberts. Shakespeares samlade verk på originalspråk. Anki Hansen har undervisat i engelska och tyska på Komvux i hela sitt yrkesliv. Nu är hon pensionär.

Vännen Anne Ellfors är på besök. Hon har precis varit på Migrationsverket för att hjälpa en asylsökande att få sin adress ändrad, för att sedan plocka upp Ali på Katedralskolan. Den nya gymnasielagen ger ensamkommande ungdomar som fått avslag på sin asylansökan en ny chans att få stanna. Anki ska hjälpa Ali att fylla i sin ansökan.

Ali slår sig ner i en fåtölj i biblioteket, med uppmärksamheten delad mellan matteboken och mobilen. Han visar skrattande en bild med en text i telefonen. *Do I know you? Cause you look a lot like my new girlfriend.*

Snart är Anki och Anne färdiga i köket, såväl med att uppdatera varandra om nyheter om olika ungdomars asylprocesser som med kaffet och varma bullar.

Anki Hansen och Anne Ellfors är båda med i föreningen Goda Krafter för ensamkommande unga i Växjö. Föreningen bildades i början av 2018. Flera organisationer och privatpersoner som engagerat sig för asylsökande ungdomar hade reagerat på de problem som uppstår när en asylsökande fyller 18. Socialtjänsten ansvarar för att ensamkommande barn blir placerade i familjehem eller hVB-hem, men den dag ett barn upphör att vara barn i juridisk mening är det Migrationsverkets ansvar att ordna boende för den asylsökande. Migrationsverket placerar människor där det finns plats, varsohelst i landet. Ungdomar som börjat rota sig i på en plats, med allt vad det innebär med vänner, skola och övrigt socialt liv, rycks upp och måste börja om. Någon hänsyn till ålder tas inte, är du vuxen är du vuxen. Den som tills igår var ett barn är idag vuxen och får dela boende med andra vuxna. Anki och Anne berättar om ungdomar som placerats tillsammans med främmande missbrukande medelålders män på en ny plats där de inte känner någon.

Det står förstås asylsökande fritt att ordna med boende på egen hand utan hjälp av Migrationsverket. Men att *på egen hand* ordna en bostad är inte det lättaste för någon artonåring. Än mindre för en artonåring utan inkomst eller sociala skyddsnät i ett främmande land.

Att hjälpa asylsökande ungdomar att stanna i Växjö efter att de blivit juridiskt vuxna blev ämnet för ett öppet möte i januari 2018. Resultatet blev den ideella föreningen Goda krafter för ensamkommande unga i Växjö som består av representanter för Svenska kyrkan, Equmeniakyrkan, Diakoniföreningen, Gode mans-förbundet, Rädda Barnen, Erikshjälpen och Röda Korset.

Föreningen ordnar kurser för sina medlemmar och håller i ett språkcafé varje onsdag i Studieförbundets lokaler, där ungdomar förutom det sociala sammanhanget även kan få hjälp med advokatkontakter eller att fylla i formulär. Det är välbesökta kvällar.

Men föreningens främsta syfte är att ordna boende i Växjö kom-

mun åt juridiskt vuxna flyktingar som går i gymnasiet i Växjö.

I februari 2018 inleddes ett partnerskap mellan föreningen och nämnden för arbete och välfärd. Goda Krafter tillhandahåller sedan dess bostäder på kommunens uppdrag.

I skrivande stund finns ett 70-tal ungdomar i ett 20-tal fadderfamiljer eller i lägenheter i Växjö, Lammhult och Ingelstad som samordnas och betalas av föreningen. Varje månad redovisas antal boende och föreningen får 1 900 kr per person av kommunen. Utöver det tillskjuter Svenska kyrkan extra pengar, Diakonicentrum hjälper till med mat och hygienartiklar och Erikshjälpen har skänkt möbler till lägenheterna som föreningen hyr.

Insamlingar av möbler och husgeråd har även gjorts bland medlemmarna via facebookgruppen, där det även går att läsa desperata nödrop efter någon tom sommarstuga. Ibland är nödroppen absolut akuta. En säng, en soffa, en vrå för att barn och ungdomar ska slippa sova utomhus. Vid ett tillfälle hyrde föreningen en campingstuga för natten på Evedals camping för fem ungdomar, för att dagen efter vara tillbaka i samma desperata situation.

Barn och ungdomar sover på gatan i Växjö.

Anki Hansen berättar hela tiden återhållsamt och sakligt. Hennes språk är vänligt. Vassheten, kanske till och med sarkasmen, när hon säger att hon till slut mailade kommunen och föreslog att de kunde sätta upp ett militärtält på stortorget så att människor slipper sova i Linnéparken, är knappt märkbar.

Kanske uppfattades sarkasmen ändå av den som läste mailet. Något militärtält på stortorget blev det i varje fall inte.

Det finns en dämpad frustration hos Anki och Anne när de berättar om hur frågor om flyktingars situation behandlas av kommunen, Migrationsverket och på sina håll i den privata umgängeskretsen. Men kommunen har mjuknat, det är de överens om. Det har blivit bättre.

Bland bekanta eller i möten med nya människor möts deras berättelser och engagemang oftast med förståelse och intresse, men ibland blir det tydligt att flyktingarna väcker andra känslor.

– Det är fruktansvärt hur vissa uttrycker sig. Särskilt nu inför valet, säger Anne.

Med vissa människor är det bara att ge upp. Inget argument och inget vädjande till empatin bryter igenom en tillräckligt djupt rotad föreställningsvärld där flyktingar utgör ett hot mot nationen. Men Anki och Anne berättar om bekanta som också ändrat uppfattning efter att ha hört ungdomarnas egna berättelser.

En vanligare reaktion än öppet motstånd eller förakt är att folk undrar hur de orkar.

De har båda haft flera flyktingar boende i sina hem. Ahmad Rahimi har bott i villan på Öster sedan i mars 2017 och kallar Anki för sin svenska mamma.

Ankis dotter Therese är lärare i svenska för invandrare på Kungsmadskolan. När hennes elev Ahmad Rahimi fick sitt andra avslag på sin asylansökan stod hon inte ut med att se hans värld rasa samman. Hon frågade om inte Ahmad kunde sova hos Anki några nätter. Han har blivit kvar sen dess.

Migrationsverket bestämde att Ahmad Rahimi skulle utvisas till Afghanistan, ett land han aldrig satt sin fot i. Hans föräldrar är afghanska hazarer och flydde till Iran innan Ahmad föddes.

För att klara sig i det afghanska samhället behövs en *tazkira*, en afghansk id-handling. Utan den får man inte arbeta och har inte rätt till sjukvård eller utbildning i landet.

Migrationsverket accepterar inte en *tazkira* som id-handling i Sverige, den är alldeles för enkel att förfalska. I Ahmads fall spelar det ingen roll. Smugglarna som tog honom över Medelhavet beordrade att all packning skulle slängas för att kunna fylla båten maximalt. Ahmads *tazkira* försvann med resten av hans tillhörigheter.

Migrationsverket är medveten om *tazkirans* betydelse i Afghanistan, men vet också hur det går till att skaffa en ny för den som behöver det. Det enda som behöver göras är att bege sig till sin hemby, i Ahmads fall hans föräldrars hemby, för att i sällskap med två äldre manliga släktingar intyga sin identitet. Ahmad har inte två äldre manliga släktingar i Afghanistan. Han har ingen släkting alls i Afghanistan.

– Det är som att tala med en vägg ibland, säger Anki. Har någon fått ett avslag så är det som om Migrationsverket bara har bestämt sig. Då kan man räkna med avslag två, tre gånger till vad man än säger.

För att överklaga ett utvisningsbeslut krävs att nya omständigheter framkommer i ett så kallat verkställighetshinder. Det går i princip att överklaga hur många gånger som helst, men efter två avslag står inte Migrationsverket längre för advokatkostnaderna.

Det kostar mellan 7 000 och 15 000 kronor att själv stå för advokatkostnaden för att upprätta ett verkställighetshinder, men det går också att skriva det själv om man har den juridiska kompetensen. Kurser i detta har hållits i Goda Krafters regi på Studieförbundet.

Godtagbara skäl att inte utvisas till Afghanistan kan till exempel vara att man är kristen eller homosexuell. Det räcker inte att vara hazar, trots att folkgruppen är extremt utsatt. De drabbas både av rasism för att deras utseende är mer östasiatiskt än majoritetsbefolkningens och för att de är shiiter i ett sunnimuslimskt dominerat land. Gruppen har sedan 1800-talet utsatts för förföljelser, förslavning och massmord. Idag riktas ofta terrordåd specifikt mot den hazariska minoriteten.

Som heterosexuell icke-kristen juridiskt vuxen bedömde Migrationsverket att det inte fanns några hinder att skicka Ahmad Rahimi till Afghanistan.

Termen ”juridisk vuxen” har nu använts tre gånger i denna text

och det är en relevant term. Ungdomar utan giltiga identitetshandlingar behöver sorteras in i någon av kategorierna barn eller vuxen eftersom olika lagstiftning tillämpas beroende på vilken kategori ungdomen tillhör. Eftersom det kan sägas ligga i en ung flyktings intresse att sorteras som barn ligger det nära till hands att misstänka att den som ser ut att vara mellan sjutton och nitton skarvar med sanningen om han eller hon åldersbestämmer sig själv som sjutton. Som hjälp för att styrka en flyktings egen uppgift om sin ålder erbjuds en frivillig medicinsk åldersbestämning genom en magnetkameraundersökning av knäled och en röntgenundersökning av visdomständer.

Det är alltså en frivillig undersökning. Det går att avstå och därmed låta Migrationsverket avgöra åldern enbart på de uppgifter som flyktingen själv har uppgett.

– Hur var det Ali? Blev du uppskriven?

Ali drar uppmärksamheten från matteboken.

– Jag är femton år i munnen och arton år i benet, säger han. Sen skrattar han på samma sätt som han tidigare skrattade åt vitsighe- ten i mobilen.

Migrationsverket valde att låta åldern på Alis ben även bli den övriga kroppens juridiska ålder.

Ahmad är inte ett barn och inte kristen och inte homosexuell men däremot ateist, vilket är ett annat giltigt verkställighetshinder.

Det räcker dock inte med att bara säga att man är kristen, homosexuell eller ateist. Saken måste bevisas, eller i vart fall göras sannolik.

Operasångaren Rickard Söderberg har varit öppen med sin sexuella läggning sedan han var 17 år och gift med sin man sedan 2007. I en artikel i Expressen från den 20 maj 2017 berättas om hur han gjorde Migrationsverkets homotest. Det visade sig att han inte var tillräckligt homosexuell.

För att testa en konvertits kristna tro görs liknande tester. Kritik har kommit både från kyrkligt håll och från advokater. Att pröva en människas faktakunskaper i kyrkohistoria eller teologi säger ganska lite om en människas tro, hennes religion, hennes väg.

Ahmad Rahimi har talets gåva och dessutom en tendens att inte sluta prata om han väl börjat. Han höll ett långt föredrag inför sin handläggare om mänskliga rättigheter, särskilt kvinnors rättigheter. Om övergrepp, förtryck och våld i religionens namn.

Ahmad har blivit en inofficiell talesperson för ensamkommande flyktingar och engagemanget har gjort att han uppmärksammats i media. Bland annat går det att läsa om att han tilldelats Raoul Wallenberg Academys pris för Ungt Kurage. Det är lätt att läsa sig till Ahmads uppfattning i religiösa frågor och om hans kritik av Afghanistan på nätet. Om den informationen skulle spridas om honom i Afghanistan skulle det utgöra ett direkt hot mot honom om han skickades dit.

Även detta förklarade Ahmad för handläggaren. När han gav sig in i en avancerad förklaring av Big Bang fick den häpne handläggaren till slut avbryta den ivriga föreläsningen.

En dag i juni 2018 kom han in i biblioteket där Anki satt och sa ”mamma, jag har fått uppehållstillstånd.” Sen föll han ihop på den röda mattan och grät i en timme.

Guds avbild

När elvaårige Bastian en tidig morgon trillar in i en bokhandel under flykten från sina mobbare frågar den vresige antikvarien varför Bastian inte slår tillbaka. Han svarar undvikande, vill inte medge att han helt enkelt inte vågar möta sina plågoandar.

Bastian är rädd. Rädd för hästar, fast han drömmer om att rida. Rädd för att vara med i uttagningen till simlaget. Rädd för att själv våga leva efter att hans mamma dött.

Kanske är han rädd för att bli vuxen. Han står i gränslandet mellan sin trygga fantasivärld som tillhör barndomen och ett skrämmande osäkert vuxenblivande. Tidigare på morgonen sa hans pappa åt honom att det börjar bli dags att vakna upp och acceptera den konkreta verkligheten så som den är.

Den gamle farbrorn i bokhandeln viftar undan pojken som har börjat se sig nyfiket omkring.

Här finns bara böcker, inga serietidningar och inga leksaker. Bara stora tjocka böcker. För vuxna.

Bastian svarar på förolämpningen genom att rada upp en massa böcker han läst och bokhandlaren måste omvärdera pojken som visserligen inte kan slåss men i varje fall läsa.

Men boken han själv sitter med i knät är något annat än äventyrsromanerna som Bastian räknat upp. Det finns säkra böcker och

så finns det böcker som inte är säkra. Detta är en bok som inte är säker och den lämpar sig inte för Bastian.

Efter att ha planterat denna oemotståndliga lockelse hos Bastian ringer telefonen. Bastian kan självklart inte låta bli att ta med sig den farliga boken och smita iväg när han blir ensam i rummet.

När bokhandlaren från kontoret ser pojken försvinna med boken kan han inte för sig själv dölja ett klurigt leende.

Bastian kommer för sent till den första lektionen. Det är matteprov där inne i klassrummen. Snart ska han acceptera verkligheten, men just nu är det faktiskt viktigare att läsa den mystiska boken än att skriva ett matteprov.

Historien utspelar sig i landet Fantásien, där det skrämmande Ingentinget breder ut sig och slukar allt i sin väg. Därtill är Kejsarinnan dödligt sjuk. Bara hon kan rädda landet från förintelse. Krigaren Atreyeu, ett barn i Bastians ålder, beger sig ut för att hitta ett botemedel.

Pusselbitarna faller på plats efter hand. Det enda som kan rädda Kejsarinnan är att hon får ett nytt namn. Och bara ett människobarn kan ge henne det. För att hitta ett människobarn måste Atreyeu ta sig utanför Fantásiens gränser.

Efter en lång resa tvingas Atreyeu inse att han har misslyckats. Ingentinget är för starkt, det kommer snart att tillintetgöra honom och han har ingen aning om hur han ska ta sig över Fantásiens gränser.

Det är Gmork, en mörkrets varelse som följt Atreyeu hack i häl under hela resan, som till slut avslöjar att nederlaget redan var avgjort på förhand. *Fantásien har inga gränser.*

Innan Atreyeu till sist går under träffar han Kejsarinnan. Men hon är oförstående inför hans ursäkter. Atreyeu har visst inte misslyckats. Han har fört människobarnet hela vägen hit.

Det har blivit natt på skolans vind där Bastian har gömt sig för att läsa. Utanför är det storm, ett fönster slås upp av blåsten och

Bastian är inte längre säker. Boken han läser är inte längre säker. Det är ju omöjligt! De kan inte prata om *honom!*

Kejsarinnan måste vända sig direkt till Bastian, uttala hans namn och desperat be honom om att uttala hennes.

I begynnelsen var Ordet, säger evangelisten Johannes. Guds skapelseakt sker genom ett uttalat Ord.

Varde ljus!

Gud talar fram världen ur ett mörker, *ex nihilo*, ur ett Ingenting. Ett uttalat ord föregås av en outtalad tanke. När vi tänker på något som ännu inte finns befinner vi oss i fantasin. Världen är Guds materialiserade fantasi.

Det sista som Gud fantiserar fram är människan. Gud skapar människan till sin avbild, står det i Första Moseboken. Vad betyder det?

Homo sapiens är en art bland andra i djurriket. Vi är biologiska varelser som alla andra, bundna av samma naturlagar. Samma evolutionsprocess som utvecklat elefanter och apor och delfiner har genom miljontals år karvat fram den människa som vandrar på jorden i dag. Får människan leva i miljontals år till kan vi kanske inte alls föreställa oss nu vart evolutionen har fört homo sapiens då.

Människan utmärker sig från de andra djuren på en enda, men oerhört kraftfull punkt.

Hennes fantasi.

Många djurarter kan materialisera tankar. Fåglar och bävrar och myror kan tänka att de vill ha någonstans att bo och därför bygga bostäder åt sig själva. Men människan äger den unika förmågan att tänka en tanke i sitt inre om något som inte finns, som aldrig tidigare funnits, som fram till just denna punkt i historien har varit *otänkbart*, och sedan materialisera sin tanke i yttervärlden.

När Bastian till slut förstår att han är en del av berättelsen han läser vrålar han ett namn ut i mörkret från det uppslagna vindsfönstret.

Ett uttalat Ord.

Så står de öga mot öga med varandra i Ingentinget, Bastian och Kejsarinnan. Det som finns kvar av Fantásien är ett enda sandkorn.

Kejsarinnan lever, eftersom hon uttalats.

Bastian förstår snart principen. Det han drömmer om, det han vill ska finnas, det existerar klart och tydligt i hans fantasi så snart han sätter Ord på sina drömmar, när han ger Namn åt sina skapelser.

Snart har Bastian återskapat hela Fantásien.

Ibland säger människor att de inte har någon fantasi, till exempel om de blir ombedda att hitta på en historia.

Det må vara sant att många människor saknar den förmåga att hitta på spännande historier som Michael Ende begåvades med, han som hittade på historien om Bastians möte med Kejsarinnan i boken *Den oändliga historien*. Men det är inte sant att de inte har någon fantasi. En människa utan fantasi skulle inte förstå någonting om samhället vi lever i.

Allting, *precis allting*, som människan skapat är bokstavligt talat en fantasivärld. Innan cykeln eller Migrationsverket eller atombomben existerade i yttervärlden så existerade de i någons fantasi.

För att kunna orientera mig i samhället och interaktionen med andra människor så måste jag ständigt befinna mig i gränslandet mellan fantasi och det som vi vant oss vid att kalla verkligheten. Jag måste förstå vilka gemensamma fantasier som bygger upp denna så kallade *konkreta verkligheten så som den är*.

För att förstå hur normer, lagar, regler, sociala koder, myndigheter, institutioner, traditioner, språk, skolan, små grodorna, mode, moral, Migrationsverket, empati, dagis, forskningsanslag, pengar, pappamånader, pappersservetter, religioner, artighet, homofobi,

uppfostran, underhållningsvåld, utvisningsbeslut, kösystemet på flygplatsen med de där blåa banden i någon slags labyrinth fram till bagageincheckningen, könsroller, brexit, kulturkrockar, elskåp, etiketsbrott, Eiffeltornet, övergångsställen, krig, subsidiaritetsprincipen, liljor, lador, liknelser, teater, nattvard, panikångest, spanska inkquisitionen, spanska ryttare, Spanien, besöksförbud, smuts, tunnelbana, nationalitet, kaos, kondomer, kapitalism, gitarrer, auktoritet, kolasås, dansbanor, diskriminering, demonstrationståg, jetmotorer, isglass, landsgränser, altruism, allvar, alliterationer, utveckling, kosläpp, kognitiv dissonans, verkställighetshinder, valsedlar, vänstertrafik, vänstersocialism och chokladcigaretter fungerar, för att ens förstå vad något av det där är, behöver jag kunna röra mig på en oerhört hög abstraktionsnivå i ett symboliskt tänkande långt in i fantasins rike samtidigt som jag befinner mig i de konkreta manifestationerna av dessa fantasier.

Både den som förstår att allt detta är produkter ur en fantasivärld och den som inte förstår det, som inte ser fantasivärlden utan bara manifestationerna, *den konkreta verkligheten så som den är*, har en gränslös fantasi.

Men den som inte medvetet förstår att vi lever i en framfantiserad värld lever farligt.

– Däre, vet du ingenting?

Gmork hånar Atreyeu som tror att det går att nå fram till människobarnet utanför Fantásiens gränser.

Vet inte Atreyeu någonting om Fantásien? Det är resultatet av människans drömmar och förhoppningar. Människan kan närsomhelst besöka Fantásien, men ingenting kan ta sig därifrån om inte människan medvetet tar det med sig.

Kejsarinnan kan på sin höjd viska människobarnets namn, en försiktig erinran om verkligheten bakom verkligheten. Men Bastian måste själv göra resan dit.

Atreyeu som nu gett upp hoppet frågar vem Gmork egentligen är. Varför står han på Ingentingets sida?

Gmork förklarar att Ingentinget är den tomhet som blir kvar när människan förlorar sina drömmar och sitt hopp. Om en människa tappar kontakten med sin fantasi tappar hon även kontrollen över den. Men den förblir gränslös. Det är bara inte längre hon själv som fyller den med innehåll. Den som kan kontrollera andra människors fantasi har en makt lika gränslös som fantasin i sig.

Gmork är en tjänare åt de krafter bakom Ingentinget som vill ha makt över mänskligheten, makt att styra människor genom att styra deras föreställningsvärldar.

När Jesus säger att vi måste ta emot himmelriket som ett barn, så menar han nog inte att förespråka en anti-intellektuell hållning till livet. Det främsta budet, sammanfattningen av hela hans lära enligt honom själv, hintar om motsatsen:

“Du ska älska din Gud av hela ditt hjärta, hela din själ och *hela ditt förstånd*.”

Jesus menar kanske att vi ska ta ansvar för vårt vuxenblivande och aldrig stelna i våra föreställningar, aldrig tappa kontakten med det inre barnets nyfikenhet och lek.

Men det går nog djupare än så. Att som intellektuellt vuxen sträva efter att använda hela sitt förstånd och samtidigt efter att åter bli som ett barn är ett *coincidentia oppositorum*, ett sammanfallande av vad som skenbart förefaller vara motsatser.

Detta är inte första gången något paradoxalt berättas i Bibeln om människans vuxenblivande. När Adam och Eva förvisas ur Eden, så verkar det vara något som inte stämmer med berättelsen. Det är en vacker beskrivning av det både underbara och smärtsamma i att växa upp, men slutpoängen tycks inte stämma vare sig med berättelsens egen inneboende logik eller med hur vi upplever att verkligheten faktiskt fungerar. Men kanske kommer Jesus med en ledtråd med sin skenbara motsägelse.

Adam och Eva föds nakna, oskyldiga och naiva in en värld där de är helt omslutna av föräldrarnas omsorg. Eftersom de saknar kunskap om hur världen fungerar kan de heller inte ta ansvar för de val de gör. De *kan* inte välja ont, eftersom de endast omges av översvalande kärlek. Barn lär sig genom att imitera. Det enda som finns att imitera i Eden är ljus, enkelhet, godhet.

Inte heller finns det någon anledning att misstro föräldern. Säger Gud att du får äta allt förutom just frukten från *det* trädet, då är det bara så det är.

I Bibelns andra kapitel ger människan namn åt skapelsens olika delar. Det är på samma gång en beskrivning av hur språk en gång uppstod och om hur det förs vidare. Urtidsmänniskan tittade på en grå fast massa och sa ”sten”. (Eller vad ordet för just sten kan ha varit för urtidsmänniskan.) Där borta springer en graciös varelse, en ”antilop”. Vi är skapade av en intelligens som omsluter oss i sin kärlek, en ”gud”.

I kapitel ett skapar Gud människan. I kapitel två skapar människan Gud.

I kapitel tre händer det som förr eller senare händer alla barn. Eva står plötsligt framför *det* trädet.

I begynnelsen var Ordet, *logos* på grekiska. Förutom ord betyder *logos* även *princip*, *förnuft*, *logik* eller *skapelsens övergripande och inneboende rationalitet*.

Ett närbesläktat ord är *lego*. När danske Ole Kirk Christiansen skapade sitt leksaksföretag var han först inte medveten om att hans ordlek med ”leg godt” resulterade i ett latinskt ord som passande nog betyder *att föra samman*. Men *lego* betyder också *att läsa*, *att studera*.

Eva står framför den förbjudna frukten. Hon har lärt sig tillräckligt många ord för att kunna föra dem samman till komplexa tankestrukturer.

Nu hejdar hon sig. Plockar isär några tankeklossar och prövar att bygga upp dem i nya strukturer.

Gud har sagt att jag ska dö om jag äter. Ormen säger att jag visst inte ska dö.

Ytterligare några logiska legobitar finjusteras.

Det finns bara ett sätt att ta reda på vem som har rätt. Jag måste smaka själv.

När hon kommit så långt i resonemanget har hon egentligen redan insett att det är ormen och inte Gud som har rätt.

Hon har jämfört förbudet mot andra förbud som hon redan förstått syftet med. Som det där förbudet mot att kasta sig ut för klippan för att flyga som en fågel. Gud förbjöd henne att testa det. Nuförtiden är hon stor nog att begripa varför. Hon behöver inte längre Guds förbud för att låta bli, hon förstår på egen hand vad gravitation är för något.

Hon har jämfört med förbud som mer liknar detta. Som förbudet mot att äta den där röda svampen med vita prickar på. Inte heller detta behöver hon längre Guds förbud för att avhålla sig ifrån. Hon såg ju vad som hände med den stackars räven som åt en sådan.

Men den här frukten ser precis likadan ut som frukt hon äter varje dag. Det verkar helt enkelt inte finnas något vettigt syfte med det här förbudet.

Så här långt i berättelsen hänger den ihop och säger något allmänmänniskt om barnets väg mot intellektuell självständighet.

Syftet med förbudet måste vara *att hon ska bryta mot det*. Syftet är att hon ska komma till den punkt i sin utveckling då hon blir förmögen att fatta egna beslut.

Det är inte en slump att Adam och Eva upptäcker att de är nakna och blir blyga inför varandra i samma veva. Förmågan att inse att ens föräldrar kan ha fel, att jag själv på egen hand kan omvandla kunskap till förståelse och förståelse till handling uppstår inte sällan vid ungefär samma tid som puberteten.

Att Adam och Eva inte kan vara kvar i Eden är inte konstigt. De har nu verklig kunskap om hur världen faktiskt fungerar. De är inte längre oskyldiga naiva barn. Tiden då de kunde vila i en allsmäktig förälders trygga famn är över. Vuxenvärlden väntar.

När Eva äter av frukten kan man nästan ana en figur som betraktar henne på avstånd, en figur som likt bokhandlaren inte kan dölja ett klurigt leende inför sig själv. Det finns en viss oro gömd där i leendet. En insikt om att kunskapen Eva nu besitter är på gott och ont. Kanske en hastigt uppblossande sentimental sorgsenhet. Men framförallt en nyfikenhet och en förväntan. Vad ska Eva göra nu? Vilken väg ska hon gå i livet, nu när hon är i stånd att välja själv?

Figuren som betraktar Eva på avstånd är inte ormen.

Det är Gud själv.

Men nu, precis i slutet av kapitel tre, tar berättelsen en märklig vändning. Gud säger att nu när människan har ätit av Kunskapens träd måste hon hindras från att också äta av Livets träd. Hon är redan nästan som gudar med kunskap om, och på, gott och ont. Men evigt liv ska hon minsann inte också få norpa åt sig.

Här verkar det inte stämma längre.

Om vi tolkar berättelsen som att Gud faktiskt inte ville att människan skulle bli vuxen, att det faktiskt var en svår synd att använda hela sitt förstånd i sin önskan att förstå sig själv och sin plats i skapelsen, då går historien ihop logiskt. Då går det att hävda att Gud inte heller önskar människan evigt liv, hur vi än förstår det begreppet. Gud vill människan väl bara så länge hon förblir ett barn.

Men en sådan tolkning blir faktiskt orimlig. Den rimmar illa med människans existentiella villkor och den målar fram en bild av en ganska osympatisk Gud.

Om vi istället tolkar texten som just en beskrivning av allmänmänniska existentiella villkor så blir berättelsen meningsfull, men med ett stort frågetecken på slutet.

Vad är detta Livets träd?

Premisserna är att Livets träd ligger inom räckhåll för människan så snart hon har tillräcklig kunskap om världen, samt att Livets träd är något gott. Varför vill Gud då plötsligt hindra människans vuxenblivande innan det nått sin fulländning?

Kanske är det detta Jesus försöker svara på med sina motstridiga uppmaningar om att bli som ett barn och att älska Gud av hela sitt förstånd.

Kunskapen är på gott och ont, trots allt.

Barnet vet att hon lever i Guds fantasivärld. Världen är en magisk plats och Ordet har en magisk kraft. Även barnet kan skapa en värld omkring sig bara genom att säga att den finns där. I takt med att hon lär sig att bygga allt mer storslagna legoslott med språket ökar språkets magiska kraft. Gränserna mellan fantasivärlden och den manifesterade världen smälter ihop. Hon kan inte bara föreställa sig saker i fantasin, hon kan ta med sig sina fantasier in i den manifesterade världen.

I slutscenen av filmen *Den oändliga historien* från 1984 efter Michael Endes roman, har Bastian förstått hela sammanhanget. Han tar inte bara tillbaka kontrollen över sin fantasi, han låter den manifesteras i yttervärlden. Bastian bryter gränserna mellan fantasi och verklighet, han tar makten över sitt eget liv och slår tillbaka mot mobbarna.

Hur det går med ridningen och simlaget, eller för den delen matteprovet, får vi aldrig veta. Men vi kan ju alltid fantisera.

Här någonstans hamnar människan i ett vägskäl i utvecklingen.

Hon kan antingen nöja sig med kunskapen om hur hon ska orientera sig i den manifesterade verkligheten. Hon kan fördjupa sina teoretiska och praktiska kunskaper om hur denna verklighet fungerar, hon kan bli en mästare i vilken disciplin som helst, men hon kommer att sakna den fantasi som behövs för att uppfinna nya discipliner.

Den andra möjligheten är att hon aldrig äter av frukten alls. Hon kommer då att antingen uppfatta världen som en rakt igenom ond och obegriplig plats och sig själv som ett ständigt offer för grymma omständigheter, eller också kommer hon att uppfatta sig själv som ett änglalikt helgon i en värld som hon tror sig förstå in i minsta detalj eftersom den har blivit utförligt beskriven för henne av den ena eller den andra religiösa, politiska eller sociala auktoriteten.

En tredje möjlighet är att hon kombinerar sin fördjupning i kunskapen med att stanna kvar i insikten om att hon *skapar* den manifesterade verkligheten. Hon kommer att börja misstänka att inga mänskligt skapade förutsättningar för existensen är för evigt givna, inga omständigheter är huggna i sten. Inga traditioner eller sedvänjor har vi fått från Gud eller naturen, historien är inte deterministisk och människan har en fri vilja. Hon kommer att se att det inom henne ryms både mörker och ljus och hon kommer att inse att ingen auktoritet kan tala om för henne hur hon ska hantera det. I slutänden måste hon välja själv, baserat på eget förnuft och intuition och inte på röster utanför henne. Order från vilken auktoritet det än må vara kan bara följas om hon kan stå själv för handlingen, hennes moraliska ansvar kan hon aldrig delegera ifrån sig.

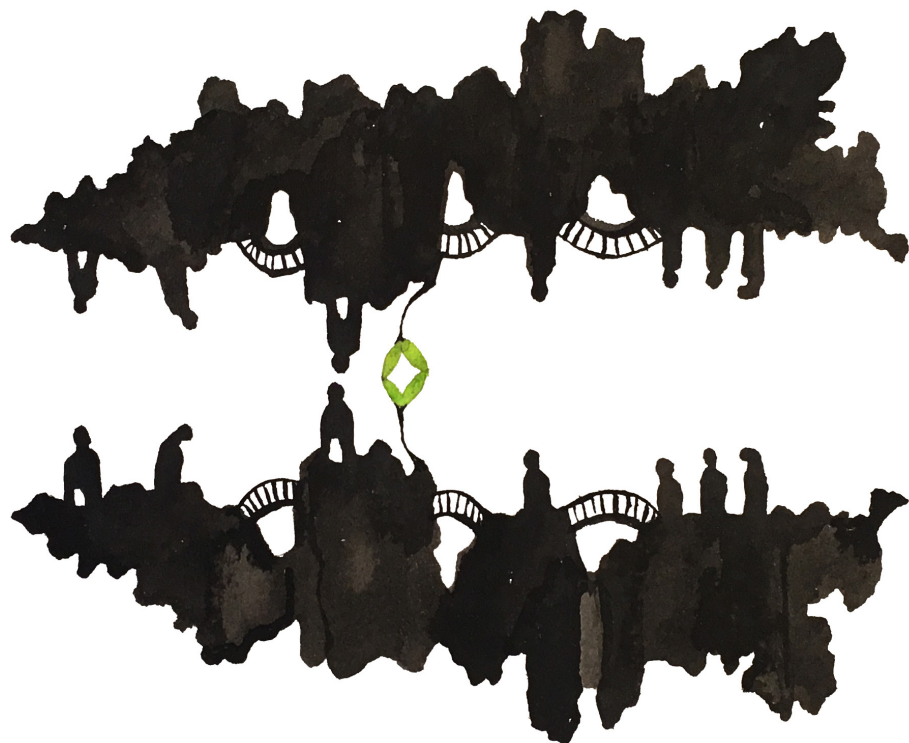
Kan vi förstå även berättelsen om Guds förbud mot att äta av Livets träd som en beskrivning av ett existentiellt villkor? Kan *förbud* även här förstås allegoriskt som ett hinder att ta sig igenom? Ett hinder till Livets träd som är en konsekvens av en alltför ensidig konsumtion av frukterna från Kunskapens träd?

Jesus säger att bara den som samtidigt är som ett barn och som en vuxen når gudsriket. Där är Livets träd tillgängligt igen. Men den som endast förblir som en vuxen kommer aldrig att se det, oavsett hur intelligent hon är. Hon kommer att sakna fantasin. För hon syn på Livets träd kommer hon att börja mäta och väga och räkna på det, men hon kommer inte att se det. Hon kommer att stå stadigt i tillvaron men utan förankring i dess rötter.

Den som endast förblir som ett barn kommer inte heller att se det, oavsett hur öppensinnad hon är. Hon kommer att sakna kunskap och förståelse. Får hon syn på något som ser gott ut kommer hon att kasta sig över det, oavsett vad det är. Hon kommer att kastas fram och tillbaka av sina känslor och impulser och av andra människors välvilja eller illvilja.

Nu när människan har blivit nästan som gudar, nu när avbilden är så lik sin skapare att hon kan skapa världar på egen hand, kan vad som helst hända. Halvguden kan skapa kreativa världar eller destruktiva världar. Allt är möjligt, men alla vägar leder inte till livet. Många vägar som människan valt genom historien har lett till de mest fasansfulla manifestationer av död och helvete.

Gud betraktar Eva med sitt monalisaleende och tänker att det här kan bli något oerhört vackert. Men det kan också gå riktigt ordentligt åt helvete.

Vårt dagliga bröd

Ju fler kockar, desto bättre soppa!

Det är principen i Hovmantorps församlingshem när sju syriska kvinnor lagar *ful*. Det krävs ett tränat öga för att uppfatta vem som leder arbetet, om någon av dem nu gör det. Ett aldrig så tränat öra går antagligen bet, även om örat tillhör någon som förstår arabiska.

Ljudnivån är hög. Den färdiga rätten sjungs fram ur ingredienserna. Ingen artskillnad i handling föreligger mellan att hacka lök och att dansa, det är en och samma aktivitet.

Favaböner, kikärter, citronsaft, olivolja, fint skuren persilja och tomat rörs ihop. På bordet ställs skålar fram med oliver, inlagd gurka, rå lök och den arabiska kryddblandningen zatar.

Zohor, kvinnan som aldrig slutar dansa och sjunga, tar mig bestämt i armen och leder mig till bordet. Ingen har frågat om jag vill äta. Det är bara självklart. Min plan att vara en fluga på väggen går genast i stöpet. I det här sällskapet råder en absolut integration från första kindpuss. Det är som om väggarna i rummet omöjliggör varje annat alternativ. Vi som befinner oss i rummet är *ett* vi, det kan inte finnas flera innanför samma väggar, och äter *vi*, så äter *vi*.

Zohor tar upp en sång som visar sig inte vara en bordsbön som jag trodde först, utan en improviserad hyllning till Helena, Ghadir och Hala som jobbar med Vårt Dagliga Bröd. Även jag, i egenskap

av ny innanför väggarna, besjungs med Zohor som försångerska, resten av kvinnorna som omkvädeskör och Ghadir bredvid mig vid bordet som översättare.

Jag tackar ja till socker i teet, slevar upp en tugga *ful* från tallriken med en bit tunnbröd och tänker att inga ord kan säga mer om vad integration handlar om än det som sägs i handling i det här rummet.

Ghadir Aldabbas är 30 år gammal och har en juristexamen från universitetet i Damaskus. Fästmannen Mohanad hade rest i förväg till Sverige, de gifte sig strax efter att Ghadir kommit efter honom 2014. Ett år senare kom deras dotter Talia till världen.

Ghadir har studerat förvaltningsrätt på Linnéuniversitetet, men hon strålar mer av lycka när hon berättar att hon tog körkort för en månad sedan än när hon pratar om möjligheterna att arbeta som jurist i det nya landet. Det är en lång väg dit. För utomeuropeiska jurister krävs kompletteringsstudier på heltid i två år för att få svensk behörighet och för att bli antagen till utbildningen krävs mycket goda kunskaper i avancerad svenska.

Kanske tar hon det steget i framtiden. Kanske inte.

– Kanske räcker kursen i förvaltningsrätt ihop med min syriska utbildning för att kvalificera mig för ett administrativt arbete på någon myndighet, säger hon.

Hon är idag projektanställd av Lessebo kommun och jobbar med Vårt Dagliga Bröd sedan maj 2018.

Helena Lundholm har varit med från starten.

För henne började det med att hon en dag fick nog av livet som karriärist i Stockholms bankvärld och flyttade hem till Växjö. När hon arbetade som volontär för Rädda Barnen 2014 i Lessebo med att hjälpa barn med läxläsning på Hackebacksskolan fick hon upp ögonen för nyanlända barns situation.

Lessebo kommun hade under flera år legat i toppen för kommuner som tar emot flest flyktingar per capita och Helena märkte hur framförallt segregeringen bland nyanlända kvinnor satte spår hos barnen. Kvinnorna satt ofta ensamma hemma om dagarna och barn som skulle ha behövt läxhjälpen gick direkt hem från skolan istället. Kanske fanns en misstänksamhet mot välviljan hos svenskar.

– Vi förstod att det fanns ett stort behov av att nå kvinnor. Bilbränderna i Stockholmsförorterna skrämde oss, vi ville göra något för att bryta utanförskapet för nyanlända i Lessebo innan bilar började brinna här också. Om vi kunde nå kvinnorna kunde vi nå barnen, tänkte vi. Är kvinnan trygg är familjen trygg.

2015 anställdes Helena Lundholm av Svenska kyrkan i Lessebo som integrationssamordnare och från 2016 av stiftet som integrationsfrämjare. Hon började tillsammans med församlingspedagogen Anna le Cleach Magnér att anordna språkcaféer i församlingshemmet som samlade uppåt femtio personer varje vecka. Träffarna var viktiga sociala sammanhang för många som inte hade någon annan ingång till det svenska samhället. De som kom från språkcaféet hade stora försprång när de kom till Svenska för invandrar-kurserna. Verksamheten riktade sig till alla nyanlända i kommunen, men det var främst arabiska män som kom. Kvinnorna uteblev.

Idén med Vårt Dagliga Bröd var att vända sig enbart till kvinnor.

Frasen är bekant.

Giv oss idag vårt dagliga bröd.

Det är en del av den bön som Jesus lärde sina lärjungar.

En annan gång pratar Jesus om liljorna på marken. Växer de inte och får näring och allt de behöver utan att behöva anstränga sig? Om Gud ser till att liljorna på marken får det de behöver, ser Gud då inte också till oss?

Kanske menar nog ändå Jesus inte att vi ska sätta oss på marken bredvid liljorna och vänta på manna från himmelen. Det är trots allt ett ovanligt väderfenomen.

Gud har tänkt ut det så att den som har mat för dagen blir inte mer mätt av att skafferiet är fullt av mer mat. Ingen kan äta tjugo schwarzwaldtårter samtidigt.

Liljan har heller ingen glädje av att få mer än en daglig dos av gudomlig omsorg om dagen. Gud skulle älska liljan till döds om den överöstes med ett års näring på en gång.

Den mest uppseendeväckande skillnaden mellan en lilja och en människa är att människan ser ut att vara skild från skapelsen på ett sätt som liljan inte är. Liljan står där den står. Rycks den upp från sin plats dör den.

Det är förstås en delvis skenbar skillnad. Vår förmåga att röra oss fritt i skapelsen är trots allt begränsad. Människan är en integrerad del av ekosystemet på samma sätt som liljan.

Kastas en människa ut i universum från den plats hon är satt på så dör hon, mycket snabbare än liljan som rycks ur jorden, såttillvida hon inte är utrustad med en burk runt huvudet som innehåller konserverad gudomlig omsorg i form av syre.

Ska vi ge oss ut i rymden måste vi ta med oss förutsättningarna för att överleva från just den punkten i universum där vi planterades.

Människans oförmåga att konsumera näring direkt ur jorden hon står på gör att hon till skillnad från den bortskämda liljan behöver arbeta för sin näring.

Om Gud alltså har inrättat skapelsen så att liljan får det den behöver för dagen, så har Gud också tänkt sig att människans dagliga arbete ska ge henne det hon behöver för dagen. Kanske var det så Jesus menade när han sa att vi ska titta på liljorna på marken istället för att fylla ladorna.

Det rymms också en social dimension i talet om liljan och ladorna

som Jesus nog hoppades att vi skulle uppfatta. Nämligen att den som inte har möjlighet att arbeta och införskaffa den minsta bröds-mula för dagen blir inte mätt av att grannens skafferier är överfulla med tårter.

Den tanken fanns hos Helena Lundholm när hon tröttnade på kapitalism och hetsen kring att göra karriär i korridorerna på bankens huvudkontor och i stället ville ägna sig åt det verkliga livet. Och den tanken ligger till grund för Vårt Dagliga Bröd.

En avgörande faktor för att bli en integrerad del av ett samhälle är förmågan att kunna försörja sig själv på samma villkor som alla andra.

Den svenska arbetsmarknaden är full av käppar i hjulet för asylsökande och nya medborgare. Vårt Dagliga Bröd är en daglig verksamhet som försöker plocka bort några av käpparna genom att erbjuda nyanlända kvinnor möjligheter till att öva sig i svenska, hjälp med körkortsteori, datakunskap, studiebesök och föreläsningar.

Och en trygg social mötesplats för kvinnor. Idag finns inget annat på schemat än att äta tillsammans och därefter gå till simhallen.

Helena pratar om en kvinnlig kraft, om ett resultat som alltid blir mycket större än vad som kunde planeras i förhand eller kan mätas i efterhand. Om att speglas i varandra. Och om vikten av glädjen, om växandets möjligheter ur glädjen.

Verksamheten följer ett program som sträcker sig över en tremånadersperiod. Totalt har cirka femtio kvinnor tagit del av ett eller flera sådana program sedan starten under våren 2016. Just nu är ytterligare tjugo kvinnor inne i verksamheten. Av de femtio som gått igenom programmet har hälften jobb idag.

En av dem är Hala. Hon är precis som Ghadir anställd av Lessebo kommun och håller i verksamheten.

Även hon har en universitetsexamen. Hon har en fem år lång

utbildning till maskiningenjör med sig från universitetet i Aleppo, men i likhet med Ghadir inser hon att den svenska arbetsmarknaden inte tar emot henne med öppna armar för det.

Det handlar såklart inte om illvilja från svensk arbetsmarknads sida.

– Jag vill gärna jobba som maskiningenjör i Sverige, men det är ofta helt andra system som används här än i Syrien, säger Hala.

Hur välutbildad en människa än är spelar det ingen roll om inte teorin stämmer med praktiken. Vad betyder en juridikexamen i ett land med andra lagar? Vad betyder en ingenjörsexamen i ett land med andra maskiner?

Vi hamnar i ett trevande samtal om skillnaderna mellan Syrien och Sverige.

– Det är mycket mer socialt i Syrien. Vill man umgås med någon är det bara att gå bort och knacka på dörren. Så kan man inte göra här. Här måste man skicka ett sms tre dagar i förväg, säger Ghadir.

Men hon är tacksam över att hennes dotter får växa upp i ett land som är tryggt, säkert och demokratiskt. Hon skulle hellre stanna än att återvända även om det blev fred i Syrien. De flesta i rummet resonerar likadant. Även om de saknar släktingar och vänner hemma i Damaskus eller Aleppo så är Lessebo eller Hovmantorp bättre platser att leva på.

Den sprudlande energin i rummet kommer av sig lite. Kanske blir det påtagligt för alla att vi befinner oss i en situation som inte är jämställd. Integrationen innanför väggarna ställs mot det faktum att utanför väggarna är de syriska kvinnorna i någon mening här på nåder.

Jag får symbolisera det Sverige som öppnade dörren för dem när alla andra stängde om sig, som Ghadir uttrycker det. Tacksamheten över att *mitt* land tog emot dem när *deras* land föll samman är knepig att hantera och antagligen lika knepig att ge uttryck för.

Men det finns något annat som hindrar samtalet om Syrien från

att flyta. Något annat än sorg eller vemod. En invand osäkerhet om vad man kan säga till vem.

– Man kan säga faktiskt... att Syrien är en diktatur. Men den meningen går inte ens att viska in i en vägg i ett tomt rum i Syrien. Väggarna kan ha öron.

Det var inte meningen att ögonläkaren Bashar al-Assad skulle bli president. Hans äldre bror Bassel var den som skulle ta över stafett-pinnen efter fadern Hafez al-Assad, som tog makten i Syrien 1970.

Från att ha varit en svag stat sedan självständigheten från Frankrike 1946 blev Syrien en utpräglad polisstat med totalitära drag och med all makt centrerad till Assad-familjen. Regimen kännetecknades redan från början av att människor försvann spårlöst i tusentals och en omfattande användning av tortyr, avrättningar och censur. Sedan revolutionsförsöket 2011 och det syriska inbördeskrigets början har regimen terror mot befolkningen nått helt nya dimensioner.

Ibland framhålls Bashar al-Assad som det mindre onda alternativet, framför allt i jämförelse med det numera marginaliserade IS. Men ingen av de övriga aktörerna, inte ens det demoniskt blodtörstiga IS, kommer i närheten av omfattningen i de systematiska övergrepp mot människor som regimen står för.

Bashar var reserverad och tystlåten som barn, utmärkte sig i skolan och föreföll ointresserad av politik. När brodern Bassel dog i en bilolycka 1994 studerade Bashar i London och befann sig plötsligt i den oväntade, och kanske oönskade, situationen att vara den blivande presidenten. Han reste hem från London och tog värvning i armén, något han inte visat något intresse för tidigare. År 2000 dog Hafez al-Assad och ett drygt decennium senare kom den arabiska våren med full kraft mot Bashar al-Assad.

De uppror i Nordafrika och Mellanöstern som gemensamt fick benämningen den arabiska våren slutade med att regimerna föll i

Tunisien, Egypten och Libyen, och ställde till oreda i flera andra länder. Om det revolutionära hoppet om att skapa bättre samhällen – en faktiskt ledde till bättre samhällen lär bli en fråga för framtida historiker att bråka om.

I Syrien möttes den revolutionära kraften i vart fall med en ännu större motkraft. Hur motvilligt Bashar al-Assad än tillträdde presidentposten tycks han än mer motvillig att avträda den.

Syrien har blivit scenen för ett krig som det är svårt att göra reda i. Ett trettiotal olika stridande grupperingar är eller har varit inbegripna i en konflikt som tycks ha lika många motiv som stridande parter. Kurdiska styrkor strider mot IS, samtidigt som de båda strider mot Assadregimen. Iran, Kina och Ryssland stödjer regimen. Israel vill begränsa iranskt inflytande i Syrien. USA stödjer främst kurderna, men också andra grupper som bekämpar regimen. Turkiet stödjer grupper som gör motstånd mot kurderna fast är samtidigt emot alla andra stridande parter. Saudiarabien, Qatar och Jordan stöder olika sunnitiska rebeller. Det är precis lika rörigt som det låter.

Förhoppningen om en demokratiseringsprocess, det som var motivet till de ursprungliga protesterna i mars 2011, är en bortblåst vind. Situationen har blivit något helt annat, ett allas krig mot alla där aktörer och motiv efterträder varandra men våldet består i en konflikt som pågått längre än andra världskriget.

Eftersom det handlar om ett pågående krig är det vanskligt med siffror. Men omkring 400 000 människor är döda. Mer än en halv miljon människor lever i städer som är belägrade.

Mer än halva den syriska befolkningen befinner sig på flykt från sina hem. *Mer än halva den syriska befolkningen befinner sig på flykt från sina hem.*

Av dessa cirka tolv miljoner människor är omkring hälften interna flyktingar i Syrien och den andra hälften registrerade flyktingar i grannländerna, de flesta i Turkiet. Därefter kommer Libanon, ett

land med totalt sex miljoner invånare, dit en miljon syrier flytt.

Ytterligare ungefär en miljon syrier har lämnat Mellanöstern, de flesta av dem finns i Europa.

Förtjänar *jag* tacksamhet för att *mitt* land har tagit emot den bråkdel av syrierna som kommit hit? Jag har lika lite inflytande över Sveriges migrationspolitik som Gadir och Hala har skuld till helvetet i Syrien.

Förtjänar *Sverige* tacksamhet?

Är den barmhärtige samariern verkligen *god* när han väljer det av två möjliga handlingsalternativ som räddar en människa i nöd? Eller visar han minimikravet på vad det innebär att vara människa istället för bara en liten lort?

Efter kaffet går vi till simhallen i Kvarndammskolan. Vårt Dagliga Bröd har tillgång till den en gång i veckan.

– Alla kan simma, säger Hala, men lägger snabbt till ”där” och pekar på den grunda delen av bassängen.

Paradigmskiften

Våra fantasier skapar vår värld.

Det fungerar emellertid inte så att jag ensam kan fantisera fram en värld. Jag kan precis som Bastian skapa mitt liv, definiera vem jag är och styra och ställa bäst jag vill i min omedelbara närhet. Till välsignelse eller förbannelse för andra människor som vistas just där.

Men min subjektiva fantasi kan inte skapa stora politiska, religiösa, sociala, ekonomiska eller ideologiska förändringar. Hur mycket jag än sänder ut goda tankar i universum om fred på jorden så har det ingen som helst betydelse för situationen i världen.

För att stora förändringar ska äga rum i det gemensamma samhället krävs gemensamma, *intersubjektiva*, fantasier. Sådana förändringar kan gå långsamt eller ske snabbt.

Är fantasin tillräckligt radikal och omfattande kan den förändra en hel gemensam föreställningsvärld i grunden i en viss kultur eller i hela världen. Till välsignelse eller förbannelse för människor som vistas där.

Ett sådant omskapande av grundläggande världsbilder kallas för paradigmskifte.

En långsam spridning av en gemensam subjektiv fantasi var införandet av pengar.

Det är lätt att föreställa sig att den första stackare som kom på idén att hen skulle få en låda potatis i utbyte mot några små plättar av ädelmetall måste ha blivit ganska ordentligt utskrattad.

Men så fick fånen med ädelplättarna chansen att förklara sin idé inför någon med ett öppet sinne som faktiskt lyssnade på den fram till den punkten i historien otänkbara tanken att byteshandel kunde ersättas med ett system där ädelstenar, som inte har något värde i sig, får symbolisera tillgångar med verkligt värde. Ett sådant system borde göra handel enklare, eftersom man slipper att ständigt godtyckligt värdera sin låda potatis mot andra varor och tjänster. I stället omvandlar vi alla varor och tjänster till ett värde i ädelmetaller. Det är fortfarande godtyckligt, men smidigare.

Så delades fantasin av två.

I Mindre Asien på 600-talet f. Kr delades fantasin av tillräckligt många för att det skulle vara värt att tillverka mänsklighetens första mynt.

Än mer utskrattad måste den kines ha blivit som under Songdynastin (960-1279 e.kr) började svamla om att istället för mynt bara använda helt värdelöst papper. Tricket var att skriva siffror på pappret och låta siffran motsvara ett värde i ädelstenar.

Det första pappret med siffror på som fungerade i Europa som intersubjektivt framfantiserat betalningsmedel gavs ut på 1660-talet i Sverige, av Palmstruchska banken i Stockholm.

Först under 1800-talet hade ett system med sedlar som vi skulle känna igen idag slagit igenom brett i världen. Pengarnas värde byggde på *guldmyntfoten*, en slags överenskommelse om myntens värde. Alla sedlar motsvarade ett värde i guldmynt. Hade jag en bunt papper med siffror så kunde jag närsomhelst gå till banken och plocka ut motsvarande siffra i guld.

Fantasin krävde nu två steg i det abstrakta tänkandet. Sedeln symboliserar guld, som i sin tur symboliserar *faktiskt värde* i form av faktiska tillgångar som mat, kläder, bostäder, mark, boskap och verktyg.

Från mellankrigstiden och framåt har guldmyntfoten avskaffats i land efter land. Vi har gått varvet runt och pengar är nu endast en ren fantasi. En sedels värde motsvarar bara sitt eget värde - och det bara så länge vi gemensamt har förtroende för den institution som säger att sedeln har ett värde.

Vi kallar systemet ibland för *pappersmyntfot*, men egentligen är det missvisande. Det är inte i sedlarna som det verkliga värdet finns, utan i bokföringen. Saldot på ditt kontoutdrag är det ”verkliga” värdet på dina finansiella tillgångar. Skulle alla människor i världen samtidigt vilja ha ut sitt saldo i motsvarande värde i sedlar skulle systemet kollapsa. Drastiskt uttryckt finns inte så mycket pengar som det finns pengar.

Termen *fiatpengar* ringar bättre in nuvarande ekonomiska system. *Fiat* är latin och betyder ’låt det bli gjort’.

Pengar blir pengar i den stund en institution säger ”låt det bli pengar”, förutsatt att tillräckligt många människor känner förtroende för institutionen och för det uttalade Ordet och lever i samma gemensamma fantasivärld.

Ett snabbare paradigmskifte var den franska revolutionen.

Flera gamla föreställningar rensades ut till förmån för nya under ungefär en tioårsperiod med start 1789.

Idéerna bakom franska revolutionen hade förstås legat och pyrt bland bildade människor under lång tid. Är kungen verkligen satt av Gud att regera? Har adeln verkligen moralisk rätt att utnyttja människor ur de lägre stånden hur som helst? Motsvarar ens indelningen av människor i högre och lägre stånd ett verkligt förekommande tillstånd i naturen? Är vi inte alla människor, födda fria?

Tankegångarna bakom den plötsligt uppflammande revolutionen lägger till stor del grund för den skepnad som det moderna samhället fick under hela 1800 och 1900-talet. Franska revolutionen innebar det definitiva slutet för feodalsamhället och föreställningen

om kungen som gudomligt sanktionerad regent.

Framför allt två idéer som artikulerades under revolutionsåren i Paris har förblivit ledord fram till idag.

Nationalism och mänskliga rättigheter.

Nationalism

Prototyper till nationalstaten började ta form i Europa efter trettioåriga krigets slut 1648. Det rörde sig då snarare om territorialstater än nationalstater i vår moderna mening. Det var den territoriella statens suveränitet som var i fokus och inte *folkets* nationella identitet. För att slå fast konungarikets geografiska gränser och kungens rätt till makt inom dessa gränser spelar *folkets* etnicitet ingen roll.

Många bönder i Europa hade mycket vaga uppfattningar om vilket rike de tillhörde. Ibland kom det en hög herre och krävde dem på skatt, vilket de oftast betalade eftersom de inte ville bli ihjälslagna. Ibland blev det krig och ibland kom det efter kriget nya höga herrar och krävde bönderna på skatt. Livet gick vidare och bönderna hade annat att tänka på än abstrakta begrepp som nationell identitet.

Just det abstrakta begreppet hamnade dock i fokus under revolutionen.

Begreppet *nation* är besvärligt eftersom det kan betyda olika saker och ofta diskuteras utan att de som diskuterar det menar samma sak med ordet.

Det kommer från latinets *natio* som betyder *härkomst, börd, släkte, folk*.

Som politisk term kan nationalitet å ena sidan vara synonymt med ett medborgarskap i ett visst land. Nationen är förstådd på det sättet en *territoriell* gemenskap. Nationalitet är således inget annat än det land som det står i ditt pass att du är medborgare i.

Men ordet används å andra sidan också i sin ursprungliga latinska betydelse. Nationen är då ett *folk*, en *etnisk* eller *kulturell* gemenskap. Det är enligt detta synsätt möjligt att vara medborgare i ett land utan att tillhöra nationen. Nationalitet är något man föds in i, något som utgör en essentiell del av ens identitet. En sådan tolkning av nationsbegreppet kallas för nationalism.

Båda tolkningarna av nationsbegreppet fanns i omlopp under franska revolutionen, men ingen av dem är egentligen äldre än så när det gäller nationens förhållande till staten.

Människor har förstås alltid levt i större etniska eller kulturella sammanslutningar, men att ett *folk*, en etnisk homogen grupp, per automatik skulle utgöra grunden för en stat var en ny idé. Föreställningen om nationalstaten var född.

Den nationalistiska idén var inte så långsökt. Revolutionärerna hade proklamerat jämlikhet, broderskap och frihet. Alla medborgare som bodde i Frankrike var medborgare på samma villkor. Från att ha varit underlydande inför en kung av Guds nåde var de nu fria män. (De kvinnor som ansåg att revolutionen även borde lyfta upp dem till en status som fria människor tystades ner.)

Fria män. Fria från underkastelse inför kung och aristokrati. Vad möjliggjorde friheten? Vad upprätthöll den?

Frankrike självt. Friheten upprätthölls av medborgarskapet i den franska staten.

Från att i första hand ha varit en stånd medlem i ett lokalt samhälle blev varje fransman nu i första hand just *fransman*. Och varje fransman hade i gengäld för sina medborgerliga rättigheter en skyldighet att försvara staten mot angrepp. Den moderna värnpliktsarmén var skapad.

I rättan tid.

För kungahuset i grannländerna började oroa sig för att den revolutionsiver som degraderat kung Ludvig XVI till *medborgare Capet* skulle spridas utanför Frankrikes gränser. Storbritannien,

Preussen, Österrike, Spanien, Ryssland och Sardinien anföll vad de trodde skulle vara en politiskt instabil ung republik och en svag krigsmakt.

Den nationalistiska kampvilja med vilken fransmännen förde *det totala kriget*, den nya idén att kriget var något som angick och engagerade hela samhället, gjorde att alla andra länder blev tvungna att ta efter idén med allmän värnplikt för att ha en chans.

Frankrike gick segrande ur revolutionskrigen som tog slut 1802. Nationalismen som grund för ett statsbygge visade sig vara en framgång. Staten var inte längre något som enbart angick kungens hov och utvalda adelsmän. Krig var inte längre ett maktspel mellan olika kungar, det var en kamp mellan olika *folk*.

Under 1800-talet spred sig nationalromantiken över Europa. Föreställningen om en gemensam nationell identitet med historiska rötter rotade sig djupt i människors föreställningsvärldar. I Sverige blev till exempel vikingen en symbol för svenskhet, trots att 'Sverige' inte existerade under de århundraden som utgjorde slutet på den skandinaviska järnåldern och början på medeltiden - alltså den epok som nu började kallas "vikingatiden". Liknande mytiska historiebildningar för de olika *folken* skapades i andra länder.

Det fanns en *folksjäl*. Det var kanske inte längre sant att kungens blod var blått, men mitt blod var svenskt.

Den nya föreställningen om nationen som människans främsta identitetsmarkör var inte mer än hundra år gammal eller så när den ledde till människans värsta manifestation av dårskap och undergång någonsin.

Jord och blod.

Tyskland åt tyskarna.

Lebensraum.

Auschwitz.

Efter det första världskriget sa vi *aldrig mer krig*. Efter andra världskriget sa vi *aldrig mer nationalism*.

Nu säger allt fler *Sverige åt svenskarna*.

Mänskliga rättigheter

Kognitiv dissonans kallas det mentala tillstånd du befinner dig i om du försöker hålla fast vid två motstridiga tankar som om båda är giltiga, eller om du handlar på ett sätt som egentligen går emot dina moraliska principer. Det är ett obehagligt tillstånd som vi helst gör oss av med så fort som möjligt. Det är jobbigt att ta ansvar för bristande logik, vi låtsas hellre som om den inte finns där. Vi ändrar hellre på vår moraliska övertygelse än våra handlingar för att slippa leva med känslan av att våra handlingar strider mot vår moraliska övertygelse.

En föreställning som redan från början stod i uppenbar logisk och moralisk konflikt med nationalism är den om de mänskliga rättigheterna.

1789 antog den franska nationalförsamlingen *Deklarationen om människans och medborgarens rättigheter*. Den slår fast att mannen föds och förblir jämlik till sina rättigheter, att han är fri att göra vad som helst som inte skadar andra, att inga gränser får finnas för den friheten än de som är nödvändiga för att förhindra att den enes frihet inskränker på den andres rätt till samma frihet.

Deklarationen kommer bara halvvägs eftersom den utesluter kvinnor. Men den är ett första trevande försök att göra politisk verklighet av den gyllene regeln och insikten om att vi alla är grenar på samma träd. FN:s deklaration av de mänskliga rättigheterna från 1948 är i stora stycken mycket lik den franska förlagan. Den gången räknades även kvinnor som människor.

Idén om att människan har *naturliga* rättigheter, att hon är *född fri*,

är ur ett andligt perspektiv alldeles självklar och har alltid varit självklar för människor som tittat i Spegel och följt Vägar, men var ur ett politiskt perspektiv oerhört revolutionär år 1789.

Men för att frigöra människan måste ett alternativ till kungamakten backa upp dessa nya rättigheter. Människan blev istället för en undersåte inför kungen en *medborgare inför lagen*.

Nu finns två motstridiga tankar i omlopp. Människan är å ena sidan född fri med naturliga rättigheter, men å andra sidan bara så länge hon är medborgare i Frankrike.

Det som är *naturligt* behöver inte uttryckas i en lag.

En naturlig lag är objektiv och absolut. Den gäller alltid, oavsett om människan ”tror” på den eller inte. Vi kan vägra att tro på gravitationen och lagstifta om att den ska avskaffas. Gravitationen kommer inte bry sig ett smack utan fortsätta som vanligt med sin numera brottsliga aktivitet.

En mänskligt skriven lag är subjektiv och relativ. Den gäller så länge den upplevs som relevant i den gemensamma föreställningsvärlden.

Om vi hävdar att det finns en *naturlig moralisk lag* som säger att människan är född fri och att hon handlar *objektivt fel* om hon inskränker en annan människas frihet, så menar vi att detta är ett faktum oavsett vilka lagar vi stiftar. Att stifta en lag som säger att människan är av naturen fri är som att lagstifta om att gräset ska vara grönt och sedan utbrista: Titta, gräset lyder vår vilja!

Moralrelativism och lidande

Var går gränsen mellan det relativa och det absoluta? På vilken sida av den gränsen hamnar mänskliga rättigheter och moral? Är det fritt fram för människan att fantisera fram svaret på vad som är rätt och fel?

Här måste svaret bli nej.

Men låt oss för all del prova att svara ja. Vi kan tro att det är fritt fram att definiera rätt och fel efter eget tycke och på ett sådant sätt att det gynnar oss själva eller på ett sådant sätt att det åtminstone mildrar vår kognitiva dissonans. Så har vi också gjort genom hela mänsklighetens kända historia. Vi har skapat lagar och traditioner och vi har ofta hävdat att de kommer direkt från Gud. På så sätt har vi alltså vänt på resonemanget, det är nu den som följer den givna lagen och traditionen som gör *objektivt rätt*, den som inte följer lagen och traditionen är moralrelativist och handlar *objektivt fel*.

Det uppenbara problemet med den synen blir frågan om hur vi kan veta vad som är Guds vilja. Är det Toran, Nya testamentet, Koranen eller Hammurabis lag som gäller?

Vi kan inte säga att Bibeln är sann för att den är Guds ord när det är Bibeln själv som säger att den är Guds ord. Vi har då fastnat i ett cirkelresonemang. Men även om vi visste vilken av alla varianter av gudomliga lagar som är den rätta, hur kan vi veta hur den rätt ska tolkas?

Och även om vi visste *det* så följer ytterligare ett problem. Om vi på något sätt kunde veta att en viss helig skrift faktiskt uppenbarar en objektiv gudomlig lag, ska vi då följa lagen för att den är god eller för att den kommer ifrån Gud? Eller är det samma sak?

Frågan kan låta som en petitesse, men den har sysselsatt människan åtminstone sedan Platon eftersom den sätter fingret på frågan om något sådant som *moraliskt objektivt rätt och fel* kan finnas. Platon låter i sin dialog *Euftyfron* Sokrates och Euftyfron diskutera, nu parafraaserat och översatt till en monoteistisk kontext, huruvida det goda är gott eftersom det behagar Gud, eller om Gud behagas av det goda eftersom det är gott.

Den till synes oskyldiga frågan sätter snart ordentliga griller i huvudet på Euftyfron – och i flera huvuden efter honom. Sokrates visar att båda alternativen inte kan vara sanna eftersom vi då hamnar i ett cirkelresonemang som inte hjälper oss att förstå det godas natur. *Gud*

älskar det goda eftersom det är gott och det är gott eftersom Gud älskar det. Om det första alternativet är sant, om Gud älskar det goda för att det är gott, då är inte Gud ursprunget till moralen. Det goda har då sitt ursprung någon annanstans. Om det andra alternativet är sant, om det goda är gott *för att* Gud älskar det, då är Gud helt godtycklig. Gud har bestämt subjektivt vad som ska vara objektivt rätt.

Man kan försöka smita från problemet genom att hävda att dilemmat i själva verket är falskt. Gud *är* godtycklig, men Gud har i sin kärlek till människan gett henne de moraliska föreskrifter som skapar bästa förutsättningar för att leva ett gott liv.

Men då är vi ändå tillbaka där vi började. Ska vi göra det goda för att det är gott eller för att Gud har bestämt det? Om vi väljer det första alternativet så behövs inte Gud i ekvationen. Det goda är gott oavsett vad Gud tycker och det är gott även om Gud inte finns. Väljer vi det andra alternativet så tornar åtminstone två nya problem upp sig. För det första hamnar vi i ytterligare ett cirkelresonemang. Vad menas med ett ”gott liv”? Vi kan inte acceptera Guds godtycke i fråga om gott och ont med argumentet att det ger ett gott liv. Gott i förhållande till vad?

För det andra så bär det intuitivt emot att göra en god gärning eller undvika att göra en ond gärning mot en annan människa *för att* handlingen ska behaga eller inte misshaga Gud.

Om ett barn springer ut framför bilen så handlar du på ren instinkt och tvärbromsar innan du har hunnit tänka att du ska undvika en *ond* handling. Om du har mer tid att tänka, om du på avstånd ser en människa som håller på att drunkna, så använder du inte den tiden åt att tänka vare sig på Platon eller den gyllene regeln eller att du ska behaga Gud utan du använder ditt fulla fokus på den uppgift som du intuitivt vet att du måste göra. Om du har jättemycket tid att tänka, om du ser på TV hur människor dör på Medelhavet och vet att några av de som överlever är på väg till din kommun, vad tänker du då? Hur handlar du?

Kanske är sofistikerade resonemang om moralens ursprung och vilken religion som har *sanningen* och alla moralfilosofiska problemformuleringar helt meningslösa? Kanske räcker det med att fundera på barnet framför bilen.

Anledningen till att du inte vill köra över barnet är inte att du vill vara god, utan helt enkelt att du *inte vill köra över barnet*.

Du vill inte köra över barnet eftersom du instinktivt inte vill skapa lidande för barnet och hennes anhöriga. Instinktivt vill du skydda livet eftersom du instinktivt vet att det är heligt.

Låt oss lägga Platon och Bibeln och Gud och intellektet åt sidan en stund.

Du vet vad som är moraliskt rätt. Utan att ha läst en enda rad filosofi eller hört en enda mening ur någon moralpredikan. Du vet att livet är heligt.

Du vet att om du slår en människa, så kommer det att göra ont.

Om du kör över ett barn, så är det stor risk att barnet dör.

Om politiker i Europa stänger alla lagliga gränser, så kommer människor att dö på Medelhavet.

Om mänskligheten inte hittar ett sätt att ställa om till ett hållbart samhälle, så kommer vi förstöra möjligheterna att leva på den här planeten.

Att det gör ont att bli slagen är ett objektivt faktum. Smärtan är en lagbunden konsekvens av slaget. Vi har en tendens att göra frågan om gott och ont till något väldigt abstrakt och metafysiskt. Men tänk om *moral* faktiskt inte är något mer märkvärdigt än förmågan att bedöma konsekvenserna för sitt handlande? Tänk om *ont* inte är något annat än det tillstånd av lidande som ditt agerande eller din brist på agerande skapar hos dig själv eller andra varelser med förmåga att uppleva lidande? Tänk om *gott* inte är något annat än att genom att utföra en handling eller låta bli att utföra en handling *inte* skapa detta tillstånd hos dig själv eller andra varelser med förmåga att uppleva lidande?

Jesus uppmanar till att samla skatter i himlen och för en och annan har nog detta uppfattats som att jag ska utföra goda gärningar så att jag en dag ska få en belöning. Ju fler goda gärningar jag gör desto godare blir jag. Men *god* är inte en egenskap.

Det händer ingenting utöver det lidande jag skapar om jag utför en ond handling. Jag *blir* inte *ond*. Inte heller *blir* jag *god* om jag utför en god gärning.

Jag *är* en varelse med tillräckliga intellektuella och empatiska resurser för att kunna avgöra om mitt agerande skapar lidande, men jag har också väl tilltagna resurser när det gäller att manipulera mig själv till att välja den enklaste vägen för mig själv. Jag kan låta den kognitiva dissonansen leda mig bort från en handling som jag vet skapar lidande för mig själv och andra, men jag kan också ganska lätt rättfärdiga mig själv med mer eller mindre avancerade moral-filosofiska principer. Jag har nämligen ätit av Kunskapens träd. På gott och ont.

Samla inte skatter på jorden, säger Jesus. Mal och mask förstör och tjuvar bryter sig in och stjälar. Ge Ceasar det som tillhör Ceasar. Låt honom få sina fiatpengar om det är det han helst vill ha. Sälj allt du har och följ mig. Samla skatter i himlen.

Himmelriket är inom dig, säger han också. Himmelriket är mitt ibland er.

När vi är närvarande i mötet med oss själva och andra, när vi är integrerade i skapelsen, då bryter den absoluta världen in i den relativa, då är gudsriket mitt ibland oss. Och det är fullt av skatter.

Jesus manar oss till omvändelse. Det grekiska ordet i evangelierna för omvändelse är *metanoia*, vilket betyder att *vända sinnet*. Gudsriket är här och nu. Det enda vi behöver göra är att vända sinnet för att se det.

Lidande är inte en fantasi.

En handling som skapar lidande för dig själv eller andra är moraliskt objektivt felaktig. En handling som inte skapar lidande kan aldrig vara moraliskt felaktig.

En religiös organisation kan hävda att en viss handling är en synd.

En stat kan hävda att en viss handling är ett brott.

Men om handlingen *inte resulterar i lidande* är föreställningen om denna ”synd” eller detta ”brott” ett utslag av vad som egentligen är verklig moralrelativism.

Om alla människor i ett samhälle är överens om att det är moraliskt rätt att bränna häxor på bål, så skulle det inte ändra det faktum att det innebär ett lidande för den som tvingas bestiga bålet.

Om alla människor i ett samhälle är överens om att det är moraliskt fel att vara homosexuell, så skulle det inte ändra det faktum att en kärleksfull relation mellan två samtyckande vuxna människor inte innebär ett lidande för någon.

Människan är bunden av samma naturlagar som alla andra djur, plus en till. Den moraliska lagen. Hon är såvitt vi vet den enda varelsen som har den intellektuella och empatiska förmåga som krävs för att vara bunden av den.

Gravitationslagen säger att om du hoppar från Eiffeltornet, så kommer du att dö. Lagen hindrar dig inte från att hoppa. Den bryr sig inte om att du avskaffat den och vägrar tro på den. Den bryr sig inte om dig alls faktiskt. Den gör heller inga undantag för dig när du halvvägs ner ångrar dig och ber den skona dig.

Den moraliska lagen säger att om du drämmer till mitt knä med ett basebollträ, så kommer det att göra ont i mitt knä. Lagen hindrar dig inte från att drämma till. Den gör dig inte till en *ond* människa, den gör dig inte till en brottsling eller syndare. Den gör bara

så att det gör väldigt ont i mitt knä. Det gör ont i mitt knä eftersom du utförde en handling som du visste skulle resultera i att det gör ont i mitt knä.

I New Age-kretsar kallas den moraliska lagen ibland för karma eller *law of attraction* och har ofta starka drag av interventionistisk gudomlig rättvisa. Det du sänder ut i universum kommer du att få tillbaka. Det du sår får du skörda. *What goes around comes around.*

Det är uppenbart att New Age-rörelsen har fel. Det är inte alls säkert att jag kommer att få skörda frukterna av handlingar jag har utfört som har skapat lidande för andra.

Det är inte svårt att föreställa sig en människa som slår sönder knäskålar på folk varje dag och som mördar och våldtar och torterar och stjälar och bygger upp ett finansiellt imperium genom att suga ut människor och bedra och förskingra och sälja knark och vapen, som aldrig någonsin råkar ut för något ont själv. Som bara flyter runt i en skyddad värld av både materiellt överflöd och harmoniska relationer och kulturell förfining. Som aldrig någonsin behöver utsättas för det han (jodå, det är en han) utsätter andra för och aldrig behöver ta ansvar för de konsekvenser den moraliska lagen skapar i världen genom hans agerande.

Den moraliska lagen straffar inte dig om du bryter mot den. Den manifesterar bara konsekvenser av ditt handlade.

Du är fri att göra vad du vill.

Den moraliska lagen kommer inte hindra dig. Men den är skningslöst konsekvent. Den tar ingen hänsyn till att du *egentligen* vill handla annorlunda, att dina *intentioner* var goda eller vilka ursäkten du än har.

Gjorde du det där? Ok, då blir konsekvensen det här.

Du är fri.

Född fri bland andra lika fria människor. Det är upp dig att använda den friheten till att skapa ont eller skapa gott. Till att sätta

dig över andra människors frihet eller respektera den. Som kollektiv får vi det samhälle vi förtjänar enligt den moraliska lagen. Det är upp till oss att manifesteras fantasier som är i samklang med varje människas frihet. Eller låta bli.

De fantasivärldar vi skapar kommer alltid att vara subjektiva, intersubjektiva och relativa.

Men lagen är objektiv och absolut.

Nationalism, föreställningen om ett visst *folk* som grund för en människas identitet, hamnar på andra sidan gränsen mellan det absoluta och det relativa. Det gör även Frankrike och alla andra länder. Föreställningen om en kamp mellan olika nationer är en av de mindre lyckade manifestationerna av människans fantasi.

Men än sen då? Nog är länder, gränser, *känslan* av nationstillhörighet och *rädslan* för det främmande i högsta grad verkliga fenomen? Det faktum att Sverige inte finns i absolut mening innebär ju inte att Sverige inte är högst verkligt och konkret manifesterat i den relativa världen.

Spelar resonemanget om fantasivärldar hit och dit någon roll för svårigheterna det faktiskt innebär att leva i den relativa världen? Hjälper det en flykting att säga att gränsen i själva verket bara är ett streck på ett papper, att vi alla redan är integrerade i en enda mänsklighet?

Skulle lösningen på världsproblemen vara att ignorera eländet och bara leva med huvudet bland molnen och drömma om en värld som ska komma en dag då gudsriket äntligen manifesteras?

Realism och naivitet

Är det inte oerhört naivt att tro att den relativa världen kommer att börja återspegla den absoluta världen, den verkliga verkligheten, gudsriket, bara för att vi fantiserar om det?

Nej.

Det är oerhört naivt att tro det bara så länge en majoritet tror att det är oerhört naivt att tro det. Omöjligt är det inte. Går det få en hel värld att tro på pengar så går det att få en hel värld att lyfta blicken och vända sinnet. Det är bara precis så lätt och så svårt.

Det är viktigt att ha huvudet bland molnen. Att ständigt ifrågasätta giltigheten i de tankestrukturer som vi bygger vår gemensamma verklighet på. Om strukturerna innebär att vi drabbas av kognitiv dissonans när vi försöker vara moraliska människor och samtidigt vara välanpassade medborgare, då måste vi kanske välja sida.

Du kan inte tjäna två herrar, säger Jesus.

Att välja sida är att ha fötterna på jorden. Det är att börja med att acceptera att nu ser den manifesterade verkligheten ut som den gör. De strukturer som vi tillsammans upprätthåller resulterar i lidande för fasansfullt många människor. Eftersom jag inte kan acceptera att verkligheten fortsätter att se ut som den gör måste jag handla.

Jag måste handla som om ett paradigmskifte redan ägt rum. Som om helt andra fantasier redan var manifesterade.

Diakonalt entreprenörskap

Ibland hörs spekulationer om vilket politiskt parti Jesus skulle ha röstat på om han haft rösträtt i allmänna val idag. Är bara tillräckligt många personer involverade i diskussionen kommer Jesus snart att rösta på samtliga alternativ.

Jesus var en politisk människa. Att följa hans Väg är att bli en politisk människa.

Men Jesus var också nitiskt ointresserad av att ta ställning i partipolitiska gräl. Han var kategorisk motståndare till att kategorisera politiska och religiösa åsikter i färdiga dogmatiska system.

Ibland blir det ett problem för oss. Vi lever i ett demokratiskt land, det är vi som bestämmer hur landet ska styras. Om vi vill att Jesus så att säga ska vara representerad i riksdagen så hade han kunnat göra det lättare för oss och talat ur skägget. Är karln höger eller vänster? Liberal eller socialist? Konservativ nationalist eller anarkistisk hippie?

Både nationalismen och de tre andra stora politiska ideologier som har följt oss sedan franska revolutionen har anhängare som anser att just deras övertygelse speglar Jesu lära. Under drygt tvåhundra år har mer och mindre skarpa teoretiker utvecklat sofistikerade argument för varför Jesus står bakom just deras socialistiska, liberala, konservativa eller nationalistiska agendor, men trots det

råder det fortfarande ingen som helst konsensus om Jesu partipolitiska läggning.

En gång släpades en kvinna fram till Jesus. Hon hade ertappats med äktenskapsbrott. Det kan betyda lite vad som helst och vi får inte veta mer om vad gärningen rent konkret bestod i. Hon ska i alla fall ha tagits på bar gärning, vilket gör att minst en fluktare kan misstänkas vara inbegripen i sammanhanget.

Mose lag säger att hon ska stenas. Vad säger du?

Jesus förstår nog allvaret i situationen. De har honom i en fälla. Om han svarar att Mose lag ska gälla så bryter han mot romersk lag som säger att bara romarna har rätt att utfärda dödsstraff. Om han däremot säger att kvinnan ska skonas så förnekar han Mose lag. Svarar han det ena så kommer han att ställas inför romersk rätt, svarar han det andra kommer han att ställas inför det judiska rådet. Svarar han ingenting eller försöker kompromissa sig ut ur frågeställningen så kommer han att framstå som svag.

Men han vägrar att svara och sätter sig och ritar i sanden istället. De envisas med sin fråga. I folkmassan lyssnar nog en och annan spänt efter ett svar som bejakar deras egen föreställning om Jesus, nu när han måste bekänna färg.

Jesus ritar i sanden. Som om han inte hör. Som om han är oändligt trött på alla dessa tjafsande människor. Till slut lyfter han blicken och möter hennes. Hon som bara är en bricka i deras spel och som vet att hennes liv nu kanske ligger i hans händer. När han väl säger något blir hon antagligen skräckslagen.

– Låt den av er som är fri från synd kasta första stenen.

Det är ett högt spel han spelar. Alla som har sett en upprörd mobb någon gång vet att deltagarna i en sådan inte är i ett sinnestillstånd då introspektion och moralisk reflektion faller sig naturligt.

Men inga stenar faller över kvinnan. Folkmassan skingras, ingen ställer fler frågor.

Jesus vägrar låta politisk strategi eller teologisk sofistikerad komma före människan. De skriftlärdade kommer dit med ord, teorier, spekulationer och åsikter. Jesus lyfter fram människan. Han visar dem människan som ligger där i gruset och som de var på väg att stena, och han visar dem människan som var på väg att kasta första stenen.

Jesus manar oss att bli politiska varelser. Men när vi försöker göra Jesus till socialist eller liberal eller konservativ sätter han sig och ritar i sanden.

Annika Stacke har under många år burit med sig en äppelkärna i sin plånbok. Bland mynten ligger den där. Svår att hitta med en gång. Lätt att tappa bort. Faller den ur handen försvinner den kanske för alltid.

För Annika är den till synes obetydliga äppelkärnan i plånboken en påminnelse om vad som behövs för att en människa ska växa. Får hon vara i lugn och ro i rätt jordmån, med värme och vatten och med tillit till sin potential så växer hon och groor. Om hon negligeras och fumlas bort försvinner hon kanske för alltid. För varje människa finns möjligheten att bli ett blommande äppelträd, men också att förbli en kärna som aldrig planteras.

Annika Stacke är nypensionerad präst och bor i Lammhult. Under 2015, när det började talas brett inom kyrkan om att situationen för asylsökande krävde mycket större uppmärksamhet och insatser än tidigare, började Annika känna en otålighet komma krypande. Hon delade känslan med Johan Lindstrand, kyrkoherde i Braås och Margareta Andersson, tidigare riksdagsledamot för Centerpartiet. De hade en idé som de ville driva igenom, men de bromsades av en tröghet i beslutsfattandet som kanske bottnade i motstånd mot annorlunda tankar, kanske i den byråkratiska demokratin i sig.

Det var Margareta som senare sammanfattade insikten de drabbats av:

”Om vi skulle ha drivit denna fråga inom ramen för en församling eller ett pastorat hade vi fått vänta tills Domedagsafton innan den blivit förverkligad.”

Idén som de ville få förverkligad beskriver de som *diakonalt entreprenörskap*. Två ord som vid första anblicken inte ser ut att ha så mycket med varandra att göra, eller kanske till och med tycks stå i motsättning till varandra.

Kanske har vi schablonbilden av diakoni som *endast* omsorgen av den som inte kan klara sig själv i samhället. Motsvarande bild av entreprenören dragen till sin ytterlighet är den skoningslöse företagsledaren som exploaterar människor och miljö med sitt eget vinstintresse som enda motivation i livet.

Diakonin *har* en självklar plats hos den utslagne och det *finns* gott om entreprenörer som inte förmår skilja mellan *tillväxt* och *välstånd*, eller mellan *pengar* och *värde*.

Men diakoni, Kristi uppdrag att vara en social kraft i världen, innebär också att ge människor jordmån att växa i. Att inte låsa fast människor i deras egen och andras bild av dem som offer, som svaga människor i ständigt behov av starka människors godhet. Att så frön till en tillit och ett hopp om att livets jävlighet inte har sista ordet.

En mer smickrande beskrivning av en entreprenör berättar om en människa som tar vara på en egen idé och omsätter den i handling. Som ser ett samhällsbehov och konkretiserar en tillfredsställelse. Som genom egen kraft och kreativitet försörjer sig själv och ger möjligheter för andra att försörja sig genom att arbeta för manifestationen i yttervärlden av entreprenörens fantasivärld.

Någonstans mellan diakoni och entreprenörskap finns en skärningspunkt. I den skärningspunkten såg Annika, Margareta och Johan en möjlighet att skapa något för nyanlända.

Eftersom ingen av dem hade lust att vänta tills Domedagsafton

bestämde de sig för att göra det själva. I september 2015 startade de en ekonomisk förening. Valet av namn var givet.

Äppelkärnan.

De identifierade tre områden som är viktiga för integration och som föreningen på olika sätt skulle arbeta med. Kunskap, arbete och boende.

Äppelkärnans tyngdpunkt ligger på de två sista delarna, arbete och bostad. Men kunskapen om hur det svenska samhället fungerar och hur det skiljer sig från nyanländas hemländer måste finnas där i botten.

Äppelkärnan ordnar studiecirkelar för att täcka de mest akuta kunskapsluckorna som saknas för att nyanlända ska kunna stå på egna ben på arbetsmarknaden och i övrigt kunna orientera sig i samhället. Svenska, körkortsteori, datakunskap, simkunnighet och övrigt vattenvett i ett land där vattnet fryser ibland (hur avgör jag om isen håller?) är ämnen som Äppelkärnan startat eller planerar att starta cirkelar i.

Ibland får man också fånga saker i luften. Som när 14-åriga Sara från Kabul sa att hon drömde om att bli arkitekt. Hur blir man det? Kan Äppelkärnan hjälpa henne med det?

Kanske inte. Däremot kan Sara få hålla i en egen studiecirkel i dataprogrammet SketchUp, ett ritningsprogram för att göra 3D-modeller. Under sommaren 2018 lärde sig Annika och några andra som jobbar med Äppelkärnan att rita hus under ledning av Sara.

Den som håller i en studiecirkel genom Sensus kan få lite lön. Det är inte mycket pengar, men Sara fick under sommaren sin första lön i Sverige och fick även slipa sina egna kunskaper inom det område hon siktar mot att jobba med. 900 kronor i handen är roligt för en fjortonåring. Men ännu mer värt är nog erfarenheten av att bli tagen på allvar med sin kunskap och sitt intresse.

Språket och allmänbildning om det svenska samhället är en grundförutsättning och inte ett mål i sig för Äppelkärnan. Arbetsmetoderna skiljer sig inte heller från någon annan aktör, studiecirklar och språkcaféer är vad det är. Det är inom satsningarna på jobb och bostad som Äppelkärnan sticker ut.

Äppelkärnans idé är att vara en aktör även på arbetsmarknaden, men också att inspirera nyanlända till att bli egna aktörer. En entreprenör som också skapar en grogrund för nya entreprenörer. Målet är att nyanlända på sikt ska ha den kunskap som krävs för att driva egna företag.

Tills det är möjligt erbjuder Äppelkärnan behovsanställningar för att utföra hushållsnära tjänster. Ett tjugotal nyanlända är eller har varit engagerade som arbetskraft för RUT och ROT-jobb i och omkring Lammhult. Det är inte frågan om några heltidsjobb. Men det betyder något att få bidra till sin egen försörjning, i vilken omfattning det än är. Annika berättar att det är en stor sak inte bara för fjortonåringar utan för vem som helst att få sin första riktiga vita lön i Sverige. All eventuell vinst återinvesteras i Äppelkärnans verksamhet.

Äppelkärnan har flera planer på olika sätt att utöka sin möjlighet att anställa personer med låg eller ingen utbildning. Den mest konkreta planen är att starta en produktion av biokol.

Biokol är träkol som laddas med näringsrika ämnen och som bidrar till att göra jorden bördigare. Förebilden är *la terra preta*, den svarta jorden, i Amazonas.

Jorden i djungeln är vanligtvis näringsfattig, den rika växtligheten består genom att näringen är bunden i växterna. När en växt dör och bryts ner avger den koldioxid som direkt binds på nytt av andra växter i kolets kretslopp.

(Varje människa med en högstadietutbildning vet att det därför är en katastrof att skövla djungler och regnskogar eftersom koldioxiden då inte har någonstans att ta vägen utan släpps ut i atmosfären

när kolet bryts ner vilket ökar växthuseffekten. Men det är å andra sidan lång tid mellan att en människa går i högstadiet till dess att hon vanligtvis köper sin första skövlingsmaskin. Ingen kan minnas allt från skolan.)

I de delar av Amazonas där ursprungsbefolkningen levde är jorden inte ljus och näringsfattig som i resten av djungeln utan mörkare och bördig. Runt människornas gamla boplatser är markerna nämligen fulla av biokol, rester av krossade lerkrukor, fiskben och lite av varje.

Om trä brinner i en öppen eld blir det till aska, men om det får brinna med minimal syretillförsel bildas det i stället träkol. Antagligen upptäckte ursprungsbefolkningen fördelarna med detta av en slump, när marken under deras jordugnar efter en tid visade sig vara helt annorlunda jämfört med övrig mark. De började medvetet skapa åkermarker efter detta recept.

Förutom att biokol skapar fin åkerjord har det även fördelar för miljön. Kol som grävs ner i jorden binder koldioxid i flera tusen år. (Den som ändå minns lektionen om fotosyntes och kolets kretslopp inser att en del av den koldioxid som träd och växter har tagit upp från atmosfären alltså binds i tusentals år istället för att släppas tillbaka ut i atmosfären direkt när de förmultnar eller bränns.) Mer forskning behövs kring detta för att veta vilken effekt den så kallade pyrolysisprocessen skulle kunna ha på koldioxidutsläppen på global nivå om den tillämpades i stor skala, men forskare verkar vara försiktigt entusiastiska. I Högdalen i Stockholm finns en världsunik prototypanläggning som omvandlar trädgårdsavfall till biokol som används i planteringsjorden för träd i stadsmiljön. Anläggningen producerar biokol som motsvarar koldioxidutsläpp från 700 bilar per år, samtidigt som överskottsenergi från pyrolysen används för att värma upp 80 lägenheter.

Äppelkärnans affärsidé är alltså att köpa in speciella pyrolysuagnar och anställa nyanlända genom arbetsförmedlingens nystarts-

jobb. Produktion och försäljning av biokol är en växande marknad med få aktörer i Sverige och arbetet är ett så kallat ”enkelt jobb” som inte kräver någon högre utbildning. Det är ett bra första jobb, en väg in. Givetvis kommer även all eventuell vinst från också denna verksamhet att återinvesteras.

Äppelkärnans satsning på bostäder åt nyanlända knoppades av under 2017 och blev aktiebolaget Olivgrenen.

Tanken är lika handfast när det gäller bostäder som när det gäller jobb. På samma sätt som Äppelkärnan vill erbjuda faktiska arbetstillfällen vill Olivgrenen tillhandahålla faktiska bostäder. Bolaget hyr lämpliga fastigheter som i sin tur hyrs ut till nyanlända. Dessutom äger Olivgrenen en fastighet som hyrs ut och målet är att köpa fler.

För närvarande bor 45 personer i andrahandsuthyrda bostäder i sex olika fastigheter i Lammhult, Alvesta, Braås, Gnosjö och Växjö samt i huset i Stockaryd som bolaget äger. Där bor en familj från Ogaden-provinsen i Etiopien.

Vem som helst kan köpa B-aktier i företaget och inte minst de boende själva uppmuntras att göra det. Aktier delas också ut som födelsedagspresenter till barnen. Förutom känslan av delaktighet och inflytande finns det en pedagogisk poäng säger Annika.

– Barnen hänger upp aktiebrevet på väggen och när kompisarna frågar vad det är så får de förklara. Det är stort att äga sin första aktie.

Vad är då detta? Är det altruism eller kapitalism? Höger eller vänster? Altruistisk kapitalism bortom alla ekonomisk-politiska schablonmässiga ramar? Är det entreprenörskap eller diakoni?

Vad vi än kallar det så manifesteras mycket fantasier i konkret verklighet i Lammhult.

Sånglinjer och drömspår

Ursprungsbefolkningen i Australien är en av världens äldsta bevarade kulturer. Deras skapelsemyt är mycket vacker.

I begynnelsen var drömtiden. Förfäderna reste sig ur jorden och havet och vandrade sjungandes genom ett öde landskap. Ur deras sång uppstod allt det som lever. Människor, djur, vattendrag, berg, skogar. Hela skapelsen vävdes i sång.

Vägarna som förfäderna vandrade kallas för drömspår eller sånglinjer.

Drömtiden är inte bara en period i den kronologiska tiden, något som hände för länge sedan. Sångerna som förfäderna sjöng har gått i arv och den som sjunger sig fram genom skapelsen lever samtidigt på den jord som snurrar runt solen och är bunden av tiden, och i drömtiden, i det eviga nuet.

Sången fungerar som ett navigationssystem genom landskapet, en karta över naturen. Skapelsen är perfekt och helig och får inte störas eller manipuleras. Allting har sin sång. Hittar vi förfädernas sånglinjer som ligger dolda för vår vardagliga uppfattningsförmåga så öppnas dörrar till evigheten.

– Vi vill jobba *med* ungdomar, inte *för* dem.

Så säger Elias Foghagen, kommunikatör för Songlines.

Vi sitter på Unik, ett kommunalt ungdomshus i Kalmar. Tacosdoften sprider sig från köket. Här har Songlines hängkväll varje onsdag. Idag är det uppstartskväll inför nya satsningar. Men uppstart är det nästan alltid.

– Vi har inget färdigt program. Utgångspunkten är vad människor vill göra. Vad de vill lära sig eller vad de kan lära ut.

Songlines startades 2017 med medel ur Allmänna Arvsfonden som ett projekt som ska pågå i tre år. Därefter står organisationen förhoppningsvis på egna ben.

Syftet med projektet är att verka för integration för nyanlända genom kultur. Det finns sånglinjer i skapelsen, men också mellan människor. Musiken är ett universellt språk och en naturlig mötesplats.

Vem som helst kan lära sig en textrad på dari, arabiska, persiska eller svenska utan att kunna språket. Vem som helst kan föras bort mot en vindlande älv av Näckens fiol eller över ett öppet ökenlandskap av beduinens *oud* utan att bottna i de kulturer som musiken tar avstamp ifrån. Kulturerna är beroende av tid och rum, uttrycket är tidlösa nycklar till drömtiden.

Arbetsmetoden utgår från människans rötter. Integration handlar om att sammanföra separata delar till en enhet, inte om att radera bort de delar som är i minoritet genom att göra om dem till delar som liknar majoriteten.

Utgångspunkten är alltså varje människas egen kultur, språk och konstnärliga uttryck. Om jag möts med respekt och nyfikenhet inför mina rötter, om jag tillåts stå stadigt i min egen kulturella identitet, så kommer jag ha lättare att ta till mig något som är nytt och främmande.

Songlines anordnar fester, skapar inkluderande mötesplatser, erbjuder undervisning i olika instrument, leder körer och orkestrar i ett tiotal län. Verksamheten i Kalmar är på många sätt pilotprojektet, här har Songlines etablerat sig som en naturlig mötesplats.

Saga Björling slår sig ner med en tallrik tacos bredvid Elias. Hon är musiker och har jobbat deltid som ledare i ett år. Hon håller i orkestern, men ikväll har hon bara suttit och jammat med ett gäng i möteslokalen.

– Jag kommer med möbler, men det är Helena som är arkitekten.

Songlines är ett samarbetsprojekt mellan KulturUngdom, Jeunes Musicales Sverige och Ensamkommandes Förening, men det är i hög grad Helena Isaksson Baecks materialiserade tanke. Det började med att hon anställdes i Växjö stifts integrationsfrämjarprojekt för att göra kortfilmer om arbetet. Hon är journalist och dokumentärfilmare och hade under en tid försökt sälja in idén att skildra nyanlända ungdomars situation i Sverige till SVT. Men det blev kyrkan istället.

– Det var intressant att se som journalist hur kyrkan jobbar. De har en framträdande roll i integrationsarbetet i Sverige. Inom kyrkan finns starka ideella krafter och ett pågående samtal om moral och ansvar. Det finns en altruistisk tradition som saknas i andra delar av samhället och det finns ingen byråkratisk överbyggnad i mötet med den sårbara. Det var en väldigt bra research. Jag tog med mig mycket metod och insikter därifrån.

Totalt blev det femton filmer som nu ligger på stiftets hemsida. En av filmerna handlar om fotbollsklubben Ängö BK i Kalmar. 2015 kom 35 369 ensamkommande ungdomar till Sverige. Ett sextiotal av dem började spela i det C-lag som Ängö BK startade för att kunna erbjuda ungdomarna en möjlighet att spela fotboll.

Under arbetet började Helena känna sig tvungen att kasta kameran och göra något konkret istället. Situationen för ungdomarna hon mötte i Kalmar och på andra ställen var omöjlig att bara dokumentera och sen gå vidare.

– Det här är den största skandalen i Sveriges historia, och folk vet inte om det. Vi sa att vi skulle öppna våra hjärtan och ta emot de som kom men de lever fortfarande i ovisshet om de får stanna

eller inte efter tre år. Det är en humanitär katastrof, de lever under en oerhörd psykisk stress.

Psykisk ohälsa och självskadebeteende är mycket vanligt. Antalet självmord bland unga som väntar på besked eller har fått utvisningsbeslut är svårt att veta exakt. Alla hamnar inte i statistiken eftersom de inte har svenska personnummer. Men det rör sig om en stor överrepresentation jämfört med den övriga befolkningen i samma ålder. Framför allt ensamkommande unga från Afghanistan är utsatta. En studie från asyl- och integrationsmottagningen Cosmos i Uppsala visar att runt 80 % av ungdomarna lider av posttraumatiskt stressyndrom. Många har kommit från marginalisering och fattigdom, med begränsad eller ingen skolgång och med erfarenheter av tvångsrekrytering till militärtjänst. Hälften av de afghanska barnen som kommit till Sverige har vuxit upp som flyktingar i Iran.

Landet har befunnit sig i krig mer eller mindre kontinuerligt sedan Sovjetunionens invasion 1979. Talibanerna, som störtades när USA attackerade landet 2001, har återtagit kontrollen över ungefär en tredjedel av landet. Det är ett av världens fattigaste länder. Runt en tredjedel av befolkningen har svårt att få tag i mat. Mer än 40 % är arbetslösa. Omkring en miljon afghaner är internflyktingar. Det finns överhuvudtaget inga sociala skyddsnät.

Afghanska myndigheter har tidigare varit ovilliga att ta emot återvändande flyktingar som inte fått asyl i andra länder eftersom de inte på långa vägar klarar av att hantera situationen som den är. Det skulle inte underlätta om tiotusentals återvändande unga flyktingar utan försörjningsmöjligheter kom tillbaka. Men sedan 2016 har Sverige ett avtal med Afghanistan som gör det lättare att skicka tillbaka flyktingar, även minderåriga, som får avslag. Avtalet kom till efter att Sverige året innan lovat 8,5 miljarder kronor i bistånd fram till 2024. Det är svårt att inte ana ett samband, men det är också enligt flera bedömare svårt att se att de här pengarna

skulle kunna hjälpa de ungdomar som skickas tillbaka på plats.

Helena ser sig omkring i rummet.

– Alla utom en härinne har fått avslag och väntar på beslut efter sina överklaganden. Många av dem har väntat i tre år. Jag förstår inte att man tar risken med unga människors liv på det här sättet. De används som brickor i ett spel om väljarnas förtroende. Åsikter om invandring har blivit viktigare än att ta ansvar för själva situationen. Migrationspolitiken är helt avhängig en populistisk debatt. Dessutom är den dyr. Att sätta människor i förvar och deportera dem är extremt kostsamt. Om man istället från början gett flyktingarna arbetstillstånd och en möjlighet att göra rätt för sig hade det sett annorlunda ut idag. Det är obegripligt att man vågar vara så ansvarslös.

Rummet är fullt av människor som lever i en ständig osäkerhet. Men det sprudlar ändå av energi och glädje. Syftet med Songlines var från början bara att ge möjligheter för nyanlända att uttrycka sig kreativt, men det har blivit en social familj. Det ger hopp att komma hit, både för nya svenskar och gamla. Ett uttryck från ärkebiskop Antje Jackelén har följt Helena. *Hopp frigör handlingskraft*. Men kanske visar Songlines att även det omvända kan vara sant.

– Jag är en möjliggörare. Men det är ungdomarna som gör projektet. Det ger kraft och ett ansvarskännande. För en del är det lite provocerande. De flesta gör tvärtom, planerar verksamheter och bjuder in ungdomar till färdiga ”ungdomskulturprojekt” och så kommer det nästan inga ungdomar. Vi har haft hundratals människor engagerade här utan att ha bestämt så mycket alls i förväg. Vi jobbar mycket med delaktighet och KASAM.

Teorin om KASAM (Känsla Av SAMmanhang) går ut på att den som upplever tillvaron som begriplig och meningsfull håller sig friskare än den som inte gör det. Alla människor går igenom kriser. För att kunna se krisen som en naturlig del av livet och inte som något som gör mig till ett offer behöver jag kunna se, åtminstone i efter-

hand, att krisen är begriplig, att den äger rum i ett sammanhang som inte är helt kaosartat. Att berättelsen hänger ihop.

Hopp frigör handlingskraft. Och handlingskraft skänker hopp. Att få vara en del av ett sammanhang som jag själv är med om att skapa och ta ansvar för gör tillvaron mer begriplig, hanterbar och meningsfull.

En av ungdomarna som var med när Helena gjorde sin film om Ängö BK kommer och sätter sig vid bordet. Han heter Eshan Ataei och kom som sextonåring till Sverige i november 2015 från Afghanistan. Nu har han börjat studera första året på tekniskt program på Lars Kagg-gymnasiet i Kalmar.

– Han är lite blygsam men han är ett geni, säger Helena.

Eshan är hemlös, han bor för tillfället på Stensö Camping. Helena har ordnat stugor åt honom och några andra killar där med hjälp av Rädda Barnen. Kanske kan han stanna där en månad eller två, sen vet han inte vad som händer. Han har slussats mellan olika mer eller mindre dåligt fungerande HVB-hem och tillfälliga lösningar sedan han kom till Sverige.

Den första tiden i det nya landet deltog han i så mycket aktiviteter han kunde. Fotboll, parkour, simning och löpning. Nu sedan han börjat gymnasiet har han inte tid med så mycket längre.

– Det svåraste för mig är att jag måste bli klar med allt under tiden jag är i skolan. Jag har inte tid att plugga så mycket hemma.

Han går upp halv två på natten varje veckodag för att åka tre mil från Stensö till ett slakteri i Mörbylånga på Öland för att jobba till halv nio. Sedan åker han till skolan. För det mesta går han och lägger sig vid sex, sju. Men han prioriterar att komma till den sociala Songlines-familjen fast klockan är över åtta på kvällen. Han har deltagit i en gitarrkurs och är nu själv ledare och lär andra att spela gitarr.

– Man måste kämpa. Det är en del av livet. Det viktigaste med att ha ett jobb är inte pengarna. Om jag får avslag kan jag få en chans

att stanna om jag har ett jobb. Jag vill bli IT-ingenjör om det går. Jag kommer kämpa så mycket jag kan, men det är upp till Sverige.

Den 15 juni 2017 tilldelades artisten Sting Polarpriset. Han valde att donera hela prissumman, en miljon kronor, till det några månader gamla Songlines.

– Jag fattar inte hur det gick till, säger Helena.

Sting säger själv i en intervju att musik kan bygga broar och att det här projektet belyser vilken viktig roll musik kan spela för att ge unga på flykt en möjlighet att knyta an till ett nytt samhälle. Pengarna används för att köpa in instrument och anordna läger.

Mellan väggarna i rummet på Unik i Kalmar kan man se spår av en kaosartad och obegriplig värld. Men också tydliga drömspår.

Identitetspolitikens janusansikte

I romersk mytologi är Janus krigets och fredens gud. Han styr över ursprunget till konflikter men också dess upplösningar och avbildas därför med två ansikten. Ett som blickar bakåt och ett som blickar framåt.

Det latinska ordet *integer* betyder *hel*. *Integrare* betyder *att göra hel*. Integration handlar om att sammanföra separata delar till en enhet.

Enheten i det här fallet är det svenska samhället, de separata delarna är de människor som vistas där. För att undvika inbördeskrig eller eljest dålig stämning behöver vi som bor här ha en någotsånär samstämmig uppfattning om vad det svenska samhället är och hur det fungerar. Vi behöver uppfatta oss själva som förvisso åtskilda från varandra, men ändå förenade i en enhet. Hur pass åtskilda från varandra kan vi vara, och fortfarande uppfatta oss som förenade?

Vi kan tänka oss olika svar på den frågan på en skala mellan två

extremer. Längst ut åt ena hållet hittar vi en helt igenom monolitisk kultur och längst ut åt andra hållet råder en total normlöshet.

En *total normlöshet* vill nog ingen ha. Vi vill leva i ett samhälle med en normstruktur som så långt det är möjligt återspeglar den moraliska lagen. Men för en person som lutar åt det här hållet på skalan är svaret att en stor mångfald av olikheter ryms i samhället. Människors etnicitet, nationalitet, hudfärg, religion, kultur, kön, sexuella läggning, klass, ålder och funktionsvariationer kan aldrig ligga till grund för en olikhet som inte kan rymmas i den enhet som utgörs av att vi alla är människor. Grenarna är många, trädet är ett. Så länge vi möts i en grundläggande respekt inför varandras mänskliga värdighet så får du vara hur du vill. Ett sådant svar ligger i linje med den liberala idétraditionen som har gått som en röd tråd genom historien sedan franska revolutionen.

Med *monolitisk* menas en strikt enhetlig och ensidig kultur. Den som anser att Sverige ska vara ett monolitiskt samhälle skulle svara att det finns minimalt utrymme för olikheter mellan människor för att de ska kunna betraktas som en enhet. För att upprätthålla en sådan enhet krävs en stark normstruktur som inte nöjer sig med att uppmuntra och uppmana till respekt inför människan, utan dessutom tydligt ringar in hur denna människa ska vara för att uppfattas som *normal*. Om en sådan person överhuvudtaget är öppen för att tillåta invandring till Sverige, så är hans krav på invandrarnas integration så höga att det inte längre är fråga om integration, utan *assimilation*.

När jag en dag kom in ett rum fullt av människor klädda i blåa skjortor och min egen skjorta var röd blev det inledningsvis dålig

stämning. Det började med upprört mummel längst bak och snart tog någon mod till sig och sa några sanningens ord till mig. *Härinne har vi blåa skjortor, så har det alltid varit.* Jag hade nu två val. Antingen kunde jag byta min röda skjorta till en blå och när jag kom tillbaka till rummet nästa dag skulle jag ha *assimilerats* in i den monolitiska kulturen och allt hade varit frid och fröjd. Vi skulle utgöra en enda *identitet*, det vill säga, vi skulle bli *identiska*.

Men jag kunde också stå på mig, vilket jag gjorde. Jag ville inte alls bli som de andra. Inte för att jag rent generellt hade något emot människor med blåa skjortor, även om några enstaka bland dem var ganska aggressiva i sina krav på att alla ska ha likadana skjortor. Men de flesta av dem verkade ju vara ungefär som jag, bortsett från skjortfärgen. Jag ville hursomhelst inte byta ut min skjorta eftersom den utgör en del av det som gör just mig till just mig.

Jag stod på mig. Om de som mumlar mest får sätta agendan i rummet kommer det inte bli roligt för mig, tänkte jag. Kanske blir *ordning muss sein* det sista jag hör i livet innan de till slut slår ihjäl mig i syfte att bevara identiteten i rummet. Eller också kommer tillräckligt många av blåskjortorna att närma sig mig med respekt och nyfikenhet för att den allmänna uppfattningen i rummet ska bli att jag tillåts ha min röda skjorta och ändå vara en del av enheten.

Det var tack och lov så det blev. Jag var snart *integrerad* i ett rum som fortfarande var snudd på monolitiskt, men med mig som det undantag som gjorde att själva definitionen av enhet hade breddats något.

En dag kom två nya personer in i rummet med röda skjortor. Jag tydde mig lite särskilt till dem. Hur mycket jag än tyckte om mina vänner bland blåskjortorna, så delade jag något med rödskjortorna som var unikt för oss. Från den stunden vi var två eller flera rödskjortor i rummet hade jag någon att *identifiera* mig med. Det fanns från och med nu två tydliga *identiteter* i rummet. Mummlarna mumlade lite, men majoriteten i rummet hade förstått att vi faktiskt alla är människor, oavsett skjortfärg.

Så en dag började det komma människor med gula och rosa och gröna skjortor. Ganska många var de, och även rödskjortorna blev fler och fler. Rummet var inte längre monolitiskt. Det fanns nu flera urskiljbara identiteter, rummet hade blivit mångkulturellt.

Nu vaknade mumlarna till liv där nere i hörnet. *Rödifieringen av rummet har gått för långt! Och rosa skjorta kan man väl åka till Stockholm om man vill ha på sig!* Mumlarna fick vatten på sin kvarn av att det började bli svårt att veta vem som egentligen var en riktig blåskjorta. Människor hade börjat med den osmakliga vanan att klä sig i blått ibland och i rött ibland. Eller blanda hejvilt och klä sig i blåroda skjortor. *Med grön slips!* Och så den där som alltid varit rödskjorta men som plötsligt kom ut ur garderoben en dag i en rosa skjorta!

Det var en bit kvar till inbördeskrig, men dålig stämning började det bli nu. Fler och fler blåskjortor ställde sig bakom mumlarna. Fast de mumlade inte längre. De hade blivit vrålare. Nu vrålade de ut sitt budskap genom megafon. *Anpassa er till vårt sätta att iklä oss skjortor, eller lämna rummet.* De hade lärt sig en del uttryck utantill. En av dem kunde säga *kulturmarxistiskpostmodernmulti-kulturödskjortekramandepkbatikhäxa* tre gånger i rad i snabb takt utan att staka sig.

Vi var nu tillräckligt många rödskjortor i rummet för att kunna organisera oss. Vår identitet är inte ett hot mot er, försökte vi säga. Men den är viktig för oss. Vi fick till svar att vår identitetspolitik splittrar rummet. När vi försökte svara med att blåskjortorna bedrev identitetspolitik av en mycket mer destruktiv sort och i en mycket större omfattning än vad vi gjorde var de helt oförstående.

Identitetspolitik kallas det när en minoritet kämpar för sina rättigheter att bli bemötta med respekt utan att tvingas till assimilation. Men det är också identitetspolitik att i första ledet tvinga människor till assimilation. När identitetspolitik drivs av en minoritet är målet att flera identiteter ska kunna leva tillsammans i en

enhet. När den drivs av majoriteten är målet att befästa gränserna runt enheten och utesluta avvikande identiteter. Alla är välkomna, så länge ”alla” är som ”alla andra”.

Identitetspolitik förknippas ofta med feministiska rörelser och hbtq-personers eller rasifierades kamp för synliggörande. Den tar sig ibland uttryck som kan upplevas som tröttsamma. Vem orkar med unga, arga aktivister som viftar med flaggor och skriker slagord när man bara tänkte sig en lugn promenad genom stan? Det är faktiskt jobbigt.

Uttrycken som majoritetens identitetspolitik tar sig är homofobi, rasism, konformitet, nationalism, kolonialism, tvångskonverteringar, förföljelser av minoriteter och, dragen till sin ytterlighet, Auschwitz. Den som utsätts för majoritetens identitetspolitik upplever ofta också den som ganska jobbig.

Rummet blev mer och mer segregerat. Röda och gula och gröna och rosa klickar var utspridda på olika håll. I mitten stod majoriteten, blåskjortorna, och slets inom sig åt olika håll. Många lyssnade på vrålarna, fast de nu egentligen hade blivit ganska marginaliserade och förvandlats till en egen liten minoritet. Men de hördes mer än någonsin förr. Ingen rök utan eld, tänkte många vanliga hyggliga blåskjortor. Nog måste det ligga *något* i snacket om rödifieringen.

Vrålarna var så stolta över sina blåa skjortor att de vägrade ta av sig dem och märkte inte att de blivit alldeles bruna av smuts.

Själv började jag bli tveksam till min egen rörelse.

Det hade ju börjat så bra. Vi insåg efterhand att de olika identiteterna inte var så fasta som vi först kanske trott, att flera identiteter kunde rymmas i en människa och att de inte uteslöt varandra. Det var han som hade kommit ut ur garderoben i en rosa skjorta som först förklarade det för mig. Den rosa skjortan hade alltid funnits där under den blåa, och bara för att han nu visade den rosa betydde det inte att han slängt den blåa. Och en god vän till honom hade visat sin rosa skjorta under sin röda. Nu gick de hand i

hand, ibland iförda rosa skjortor men oftast i vardera blå och röd.

Vi upptäckte två saker. Dels att det var något lurtt med begreppet *identitet*. Vi använde det med två olika betydelser utan att alltid märka det. Min *personliga identitet* var det som gjorde mig till just mig. Min essens. Den människa jag är om jag klär av mig alla mina skjortor. Det som gör att jag förblir jag över tid oavsett vilken skjorta jag klär mig i för dagen.

Men oftast pratade vi om identitet i betydelsen *det som gör mig identisk med någon annan*. Men ingen människas personliga identitet var ju identisk med någon annans!

Det var bara skjortorna som kunde vara identiska. Det var först när vi låste in oss själva i kategorierna vi skapat som vi kunde börja identifiera oss med varandra. Att inse det absurda i att säga att jag *är* en rödskjorta var en stor befrielse. Men alla ville inte se det så. Många var de bland oss som likt brunskjortorna hellre klamrade sig fast vid sin röda skjorta än att försöka bottna i det djup som den röda skjortan representerade.

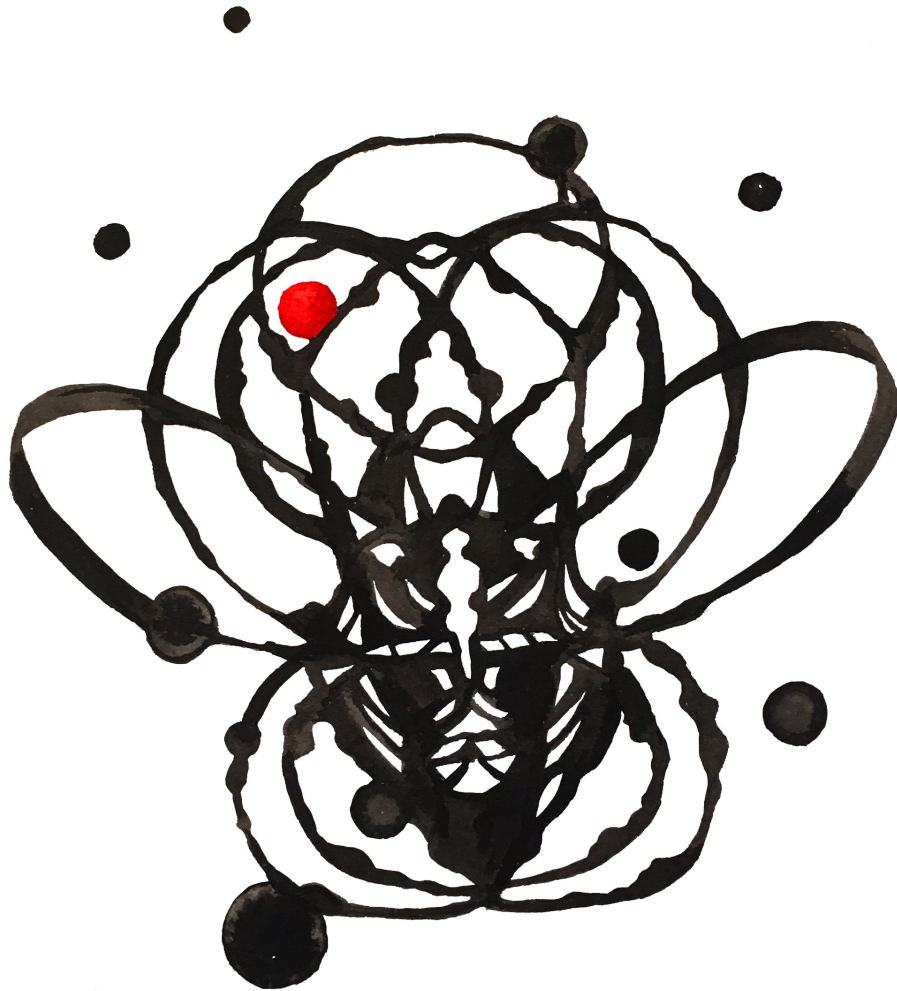
Den andra saken vi upptäckte var emellertid att även om våra identiska identiteter visade sig vara illusoriska, så var de svåra att bryta sig ut ur. Vi trycktes ständigt tillbaka in i kategorierna av omgivningen.

Vi provade olika strategier. Vi försökte visa hur vackra kategorierna kunde vara trots deras illusoriska natur. Hur mycket det kunde betyda för utsatta människor att få bejaka identiteten tillsammans med andra med likadana skjortor. Då beskylldes vi för att bedriva identitetspolitik. Vi försökte säga att min personliga identitet, min essens, är förvisso unik för mig men samtidigt en del i den essens som gör oss alla till människor. Vi är alla homo sapiens, vi är alla integrerade i samma ekosystem, vi består alla av likadana kolatomer, vi är alla del av samma kosmiska dans av partiklar. Då fick vi höra att vi var världsfrånvända naiva flummare. Samt att vi alltid skulle förbli rödskjortor.

Vi stred tappert och vi förlorade nästan alltid.

Brunskjortorna vrålade högre och högre. Vi överröstade dem varpå de överröstade oss. Ingen hörde vad någon annan sa.

En dag klädde jag av mig naken och ställde mig mitt i rummet. Nästan ingen såg mig. Någon enstaka stannade till och stirrade häpet och förstod inte vad jag var för något.

Kasta in en boll

– Om pepparkakan knäcks i tre delar får du önska dig något, säger Ingmar Lund.

På Hylte Sport & Event är kaffet precis upphållt. Träningen är slut. Nu sitter ett gäng syriska kvinnor med varsin pepparkaka i handen och försöker knäcka den i tre delar under både fniss och stort allvar.

Ingmar Lund kom till kyrkan från idrotten.

Som fotbollsspelare var han enligt egen utsago ingen större stjärna. Han spelade några år i Hyltebruks IF:s B-lag. Det var domarkarriären som tog honom till de större arenorna. Under 1990-talet var han allsvensk linjedomare. Framför allt är han en föreningsmänniska. Han har varit engagerad som tränare och i styrelsen för föreningen i många år.

Under våren 2015 ingick han i Hylte kommuns samverkansgrupp för arbete med integrationsfrågor. Där fanns representanter från näringslivet och skolan, Röda korset och kyrkan, Migrationsverket och Arbetsförmedlingen. Ingmar Lund var där i egenskap av ordförande i fotbollsföreningen.

– Alla blev tagna på sängen av situationen 2015. På kommunen skrek de efter goda krafter och initiativ från alla aktörer som fanns tillgängliga.

Ingmar började hålla i öppna fotbollsträningar på söndagsförmiddagar. 20, 25 ungdomar kom varje vecka. Idrotten är precis som musiken ett universellt språk. Kasta in en boll och vem som helst kan spela.

Integration måste börja någonstans. För många ungdomar blev integrationen i fotbollsgemenskapen ett första sammanhang att känna sig som en del av. Det fanns lite pengar att köpa in fotbollsskor och benskydd för. Och så letade de fram gamla matchställ.

– Det blev en känsla av tillhörighet i det. Det stod inte Adidas eller Nike på tröjorna, det stod Hyltebruks IF.

Idrotten är fostrande och får oss att växa som människor, tycker Ingmar. Det betyder något att bli integrerad i en förening. Men själva spelet i sig är en ram att växa i.

– Och att få en high five, ett ord av berömmelse. När fick de det senast? Många av de ensamkommande afghanska ungdomarna har kanske aldrig fått det.

I oktober 2015 anställdes Ingmar av kyrkan som integrations-samordnare. 2016 blev han en av stiftets integrationsfrämjare. Sedan sommaren 2018 är han samordnare igen. Han närmar sig pensionsåldern, men efter årsskiftet ska han fortsätta jobba ideellt.

Egentligen har han gjort samma sak hela tiden. Fotbollsträningarna och öppna motionspass i ett samarbete mellan kyrkan och Hylte Sport & Event. Språkcaféer och satsningar på att lära nyanlända att cykla och åka skidor. Och arbetet med Lilla Klassikern.

Lilla Klassikern är en stafettvariant av ett triathlonlopp i miniatyr. Fyra deltagare utgör ett lag, två nya svenskar lottas ihop med två gamla svenskar. Varje lagmedlem utför en gren och lämnar över till nästa deltagare som tar vid med sin gren. Cykling, simning och löpning.

Premiär för tävlingen var 2016, då ägde den rum nere vid sjön. De senaste två åren har tävlingen anordnats i samband med kommunens sommarfest inne i Hyltebruk. Då har simningen förlagts

till simhallen istället. Det kommer bli en Lilla Klassikern även nästa år, men det är oklart var än så länge. De vill gärna synas mer inne i samhället.

Även om det har handlat om samma arbete i praktiken fick Ingmar som integrationsfrämjare i stiftets regi en större helhetsbild av både situationen för flyktingar och för kyrkans arbete.

– I det arbete jag gjort har jag mött så många öppna människor i kyrkan. Jag har släppt många fördomar. Människor talar ur hjärtat och kyrkan har en central och stärkande roll för tryggheten för många människor, också många nyanlända. För många muslimer är det ett naturligt rum att sätta sig i. De frågar ”ber ni där?” Ja, säger vi. Bra, då kommer vi, säger de.

Arbetet har fått Ingmar att se med nya ögon på hur vi lever i Sverige. Tacksamheten över det lilla som den som flytt från död och helvete kan uttrycka med sådan glädje står i kontrast till attityden hos någon som fötts in i trygghet och välstånd.

– Vi lever i ett överflöd. Jag har lärt mig att mina problem inte är så jädra stora. Är gräsmattan inte klippt inför helgen? Nähä. Det faller faktiskt inga bomber över mig.

Ingmar säger att han så klart precis som alla andra svenskar förstod mycket väl hur bra vi har det i Sverige jämfört med de som tvingas fly från krig. Men att det händer något när man får möta det man trodde sig förstå på förhand i verkligheten. Det händer något när man tänker på sina egna bekymmer samtidigt som man sitter och lyssnar på en kvinna som sett sin man försvinna ner i Medelhavet. Eller när en ung man berättar om bomben som förstörde halva huset som han och hans fru bodde i den korta tid de hann vara gifta. Hon vaknade en natt och gick in i ett annat rum. Så dog hon och han blev kvar i ett halvt hus.

– Vad har jag för bekymmer?

Integration går åt båda hållen. Det handlar om att integreras i det nya landet och om att integreras i den verklighet som fått människor att komma till det nya landet.

– De här åren har öppnat mitt hjärta. Jag sprang ihop med en kille nyligen som var med på fotbollsträningarna i början. Nu blir jag tårögd bara av att berätta om det. Han kom fram och sa ”Ingmar, det var du som lärde mig svenska.”

Den stora berättelsen bestäms av de mycket små detaljerna.

Anna Larsson slår sig ner vid bordet. Hon är VD för Hylte Sport & Event och håller i onsdagarnas öppna motionspass tillsammans med Ingmar. Verksamheten är förlagd till en gammal industrilokal. Här finns två banor för padel, en sport som är en blandning mellan tennis och squash. Man spelar två mot två inne i en bur så att bollen kan studsas på väggarna.

I ett annat rum finns tolv thorax trainer-maskiner. Det är samma princip som ett löpband, men rörelsen påminner mer om skidåkning. Med stavar och allt.

Anläggningen öppnade 2017, padelburarna kom på plats ett år senare. Men Anna Larsson har drivit träningsverksamhet sedan 2015 i andra lokaler efter att hon sa upp sig från banken och kastade sig ut. Det fanns redan från början en tydlig integrationsaspekt i planerna på att starta ett träningscenter. Förutom att hälsa förstås är viktigt för alla så ville hon kunna erbjuda fysiska aktiviteter och en mötesplats för nyanlända. Onsdagarnas motionspass i thorax trainer-rummet är gratis och öppet för alla och det är alltid fika efteråt.

Det är fler som kommit till fiket efter dagens träningspass än som kom till själva passet.

– Första gången jag kom hit satt jag tyst. Jag vågade inte prata. Nu pratar jag med alla, säger Howayda Diab.

Hon arbetade som sjuksköterska i Homs och kom till Sverige i september 2014, några månader efter att belägringen av Homs avslutats, efter tre års strider som lämnade kvar en stad i ruiner. Nu studerar hon på distans för att kunna fortsätta jobba som sjuksköterska i Sverige.

Hon vill inte åka tillbaka, även om det blir fred. Fatima Dafis och Tulipa Al Shihabi sitter också runt bordet med Howayda. De försöker säga något om framtiden men det är som om fantasin inte räcker till för att tänka bortom den aktuella manifesterade verkligheten i Syrien. Assad måste bort, men vad ska hända sen? Det är som om Syriens öde och framtid ligger bortom en alldeles för stor bubbla av trött uppgivenhet för att prata om. Deras framtid finns här och den går att fantisera och prata om.

Det är här barnen går på dagis. Det är här det finns gräsmattor att klippa eller inte klippa inför helgen.

För Fatima är det bara andra besöket på träningscentret. Hon kom till Sverige 2016 från Damaskus.

– Det är bättre att komma hit eller att gå till kyrkan än att sitta hemma. Det är svårt med språket, men viktigt. Men det går lättare att koncentrera sig efter att jag fick uppehållstillstånd. Det är bra att träffas så här så att jag kan prata svenska med människor. Och så vill jag få bättre hälsa.

Det börjar bli dags att avrunda. Folk droppar av. Min pepparkaka knäcks i tre delar.

Tulipa har egentligen inte sagt så mycket under samtalet, utan mest hjälpt till när det blivit svårt med språket. Hon rör sig ledigt mellan arabiskan, svenskan och engelskan. Nu dröjer hon sig kvar.

Hon har en berättelse inom sig som hon längtar efter att formulera. En dag ska hon skriva en bok om allt. Om den där människan som faktiskt var hon. Om det som faktiskt hände henne, fast det verkar nästan obegripligt.

Tulipa

Jag heter Tulipa. Det är inte svårt att stava. Tänk på en tulpan.

Jag vill berätta.

Jag måste berätta, annars är jag rädd att jag ska glömma.

Jag bodde i Moadami, en förort till Damaskus.

Det blev ett fängelse. Hela staden var ett fängelse.

Det fanns inget vatten, telefonerna fungerade inte. Det var svårt att få tag i mat.

Det var normalt.

När människor blev skjutna på gatan gick vi bara vidare. De brukade lägga liken utanför moskén eller hänga upp dem i lyktstolpar.

Allt var normalt.

De dödade våra känslor.

Vi brukade ligga och lyssna på bomberna.

Ammunition från artilleripjäser låter på ett sätt när de åker upp i luften. Sen vänder de och åker neråt och då låter det på ett annat sätt.

Vi räknade sekunderna innan ljudet ändrades och sen sekunderna till explosionen. Då kunde vi räkna ut var bomberna slog ner.

Det blev en lek.

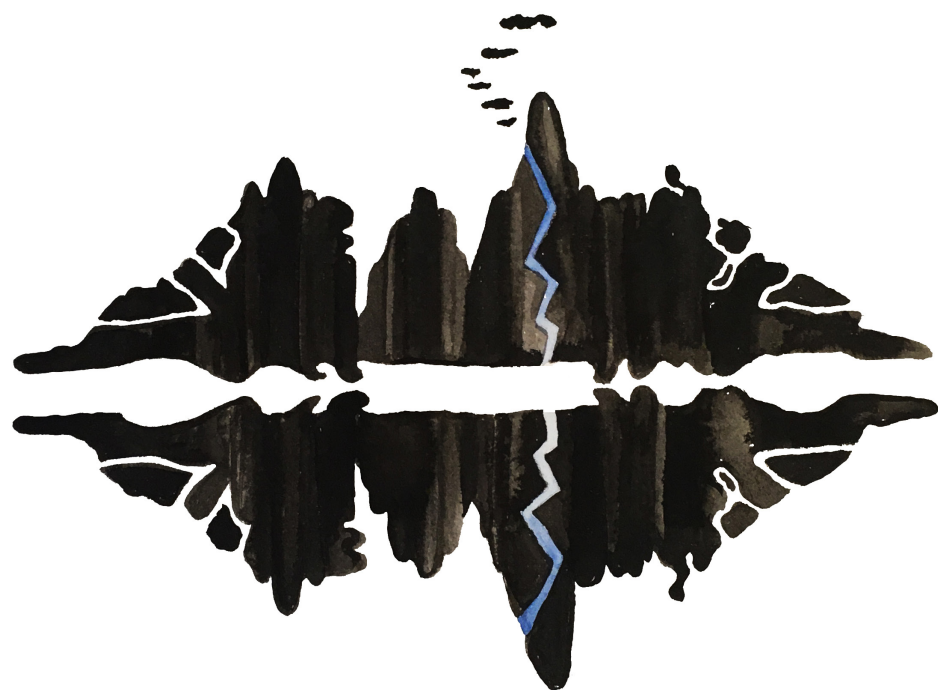
Vi låg och lyssnade och räknade sekunder och gissade.

Dagen efter när vi hörde rapporterna fick vi veta vem av oss som hade vunnit.
Vi blev bra på leken.
Om det slog ner i närheten räknade vi sekunder för att veta om vi skulle dö.
En dag såg jag från mitt fönster...
Jag kan aldrig acceptera det.
Aldrig acceptera.
Det var mitt på dagen.
Jag såg från fönstret en stridsvagn rulla in i kvarteret.
Runt stridsvagnen gick hundra nakna kvinnor.
Helt nakna kvinnor i en ring runt stridsvagnen.
Som ett skydd.
De hade samlat ihop dem från olika fångelser.
Några av kvinnorna var från Moadami.
De vet att männen inte skjuter då.
De vet att männen vänder bort blicken.
En man fick se sin moster vid stridsvagnen.
Hon ropade till honom: Skjut mig, skjut mig. De gör saker mot mig. Snälla, skjut mig.
Jag vet inte vad som hände sen.
Jag vet inte vad som hände med någon av kvinnorna.
De försvann.
Jag vet inte.
Vi åkte bil från Moadami.
De som körde oss tog tvåtusen dollar per person som skulle fly.
Och det var billigt.
En kompis till min bror hade fixat flygbiljetter till Kamishli vid gränsen till Turkiet.
När vi kom dit fick vi inte lämna ankomsthallen.
De sa att vi måste ge dem pengar.
Tusen dollar.

Vi hade rullat ihop dollarsedlar som cigaretter och gömt i underkläderna. Soldaterna letar inte där.
Men vi visste att vi skulle behöva pengarna senare så vi sa att vi inte hade några.
De sa att vi måste stanna.
De tog oss till ett rum.
De gjorde saker.
Jag kan inte prata om det.
Vi ringde efter en kompis till pappa. Till slut kom han med pengar och vi fick gå.
En man tog oss till gränsen. Han tog tvåtusen dollar för att hjälpa oss alla att ta oss igenom. När jag kröp under taggtråden var det någon som klättrade över och pressade ner den mot mig. Jag var helt blodig.
Det tog sju dagar att ta sig igenom Turkiet till havet.
Vi åkte i en gummibåt.
Jag hade skrivit namn och adress på armen så att de visste vart de skulle skicka mig om jag dog.
Han som körde båten var en loco loco kille.
Ute på havet stannade motorn och han fick inte igång den.
Då började han skrika: Vi dör! Vi dör!
Det fanns barn och gravida kvinnor i båten.
Han var helt loco loco.
Jag ringde min bror i Sverige och sa att vi är i en båt på Medelhavet utan motor och att vi tar in vatten.
Han sa: Du skojar!
Jag sa: Nej. Vi drunknar.
Han sa: Men du skrattar.
Jag var så trött.
Alla skrek och grät och jag kunde inte sluta skratta.
Allt var så konstigt.
Jag svor på Koranen. Då trodde han mig. Han blev galen och

sprang runt i trapporna där han bor och skrek att hans familj drunknar i Medelhavet nu och att någon måste skaffa hjälp.
Det hjälpte ju inte.
Jag ringde till myndigheter i Grekland.
De sa: Ni är på turkiskt vatten. Vi kan hjälpa er när ni kommit till grekiskt vatten.
Jag ringde till turkiska myndigheter. De förstod inte vad jag sa.
Ingen i båten kunde turkiska.
Jag ringde min moster i Kanada.
Hennes man jobbar på en tv-kanal. Jag bad dem om hjälp.
När vi fick kontakt igen fick jag prata i direktsändning.
Det är så konstigt.
Jag stod och sa att nu dör vi snart i tv.
Till slut skickade de en helikopter från Grekland i alla fall.
Det var mitt i natten.
De hittade oss inte.
Jag sa till alla att ta fram sina mobiltelefoner och lysa mot himlen.
Sen pratade jag med piloten och försökte dirigera helikoptern rätt efter motorljudet.
När den kom fram höll jag på att svimma av trötthet.
Men då frågade de vem det var som hade pratat engelska med dem i telefonen.
Alla pekade på mig.
Jag fick tolka åt dem och stanna kvar till sist.
De flög oss till Mytilene på Lesbos.
Där väntade en snäll man som hört att vi var på väg. Han tog oss med till sin villa.
Han hette Derek. Vi hörs ibland.
Jag var så lycklig över att få duscha och sova i en riktig säng.
Många som hade varit med i båten ville inte skiljas från mig.
De trodde att jag hade koll. Att jag visste hur vi skulle göra.
Jag visste ingenting.

Men jag är nog en stark människa.
Jag tror att jag är det.
Det måste vara så.
Flera av dem följde mig hela vägen till Rostock.
Det hände mycket mer. Vi åkte buss och gick till fots och åkte tåg genom Europa.
Det här var bara en liten del av allt.
Jag hoppas att du inte är för trött nu.
Jag ska inte berätta mer.
Det är så mycket annat som hände. Jag kan inte fatta allt.
Jag pratar inte så mycket om det här med svenskar.
De orkar inte lyssna. Det blir så mycket känslor för dem. De blir trötta.
Jag säger inte mer.

Integration och migration i skuggan av Domedagsberget

Alvmästaren Elrond har kallat till ett rådslag där framtiden för hela Midgård ska avgöras. Representanter för alla folkslag finns där. Dvärgar, alver, trollkarlar, människor. Saurons mytomspunna ring, försvunnen i årtusenden, ligger framför de församlade.

Problemformuleringen för mötet är inte *vad* som ska göras. Elrond inleder med att själv göra klart grundpremisserna.

Ringens måste förstöras. Det finns inga alternativ. Alla försök att gömma den eller att själv använda dess magiska krafter kommer sluta med att ringen återigen hamnar i Saurons hand. Hotet från Sauron är redan förlamande, men i den stund han återförenas med sin ring är allt över. Han kommer att bli oöverbärrig och världen kommer obönhörligen att täckas av mörker.

Inte heller frågan om *hur* ringen ska förstöras är öppen för debatt. Ringen tillverkades i Domedagsberget och endast där kan den förgöras.

Någon av de församlade måste ge sig ut i det till synes hopplösa projektet att ta sig genom fiendens land för att kasta ringen i Domedagsbergets eldar.

Frågan för mötet är *vem*.

Elrond har knappt hunnit prata färdigt innan mötet spårar ur i nationalistiska och identitetspolitiska splittringar. Urgamla fördomar

mellan alver och dvärgar kommer genast upp till ytan, människorna strider både mot de andra grupperna och inbördes och trollkarlen idiotförklarar samtliga närvarande.

De församlade kan inte ens enas om giltigheten i grundpremisserna. Borde inte ringen trots allt kunna användas som vapen mot Sauron? Det tycker Boromir, en av de främsta krigarna bland människorna.

Än mindre kan mötet enas om vem som skulle anförtros det prestigefyllda uppdraget att ge sig iväg för att förstöra ringen.

You will unite, or you will fall.

Så sa Elrond för bara någon minut sedan, men ingen tycks ha tagit orden till sig. Det fanns inget moraliserande i orden, knappt ens en moralisk värdering. Elrond förklarade bara lakoniskt förutsättningarna. Antingen kommer ni att förena er, eller också kommer ni att gå under. Så är det med det. Gör hur ni vill.

Om de åtaganden hålls, som beslutades om under klimatområdet i Paris 2015, kommer den globala uppvärmningen att begränsas till 2 grader. FN:s klimatpanel, IPCC, förklarar i en rapport från oktober 2018 att detta inte räcker.

Oavsett vad vi gör från och med nu kommer förutsättningarna för människans tillvaro på jorden att förändras. Vi märker redan av klimatförändringen. Men vad vi väljer att göra har ändå betydelse.

2 graders uppvärmning får i sig katastrofala följder för den biologiska mångfalden, men ökar också risken för att permafrosten vid Arktis smälter bort. Inkapslat i permafrosten finns mer än dubbelt så mycket kol som redan finns i atmosfären. Om isarna i Arktis smälter kan det leda till att temperaturförändringen skenar uppåt i en självförstärkande process som människan ställs helt maktlös inför. Redan vid 4 graders ökning målas scenarier upp som innebär slutet för den mänskliga civilisationen. Vid ökning upp mot 12

grader skulle hälften av mänskligheten, så som den nu är fördelad över jorden, att dö av hettan i sig.

Men inom ramen för sannolika scenarier vid bara några få graders stigning finns pandemier orsakade av bakterier, smittkoppor och böldpest som ligger nedfrysta i de smältande isarna, massvält till följd av krympande skördar i den tilltagande torkans spår, ökande föroreningar i luften vi andas som gör den ohälsosam eller direkt dödlig, eskalerande skogsbränder och eskalerande väpnade konflikter.

För att nämna några få konsekvenser.

Sedan industrialismens genombrott har jordens temperatur höjts med en grad. För att undvika katastrof behöver vi bromsa temperaturhöjningen vid 1,5 grad. Även en sådan höjning kommer att få långtgående konsekvenser, men vi styr åtminstone utvecklingen ifrån de mest skräckinjagande scenarierna.

Så här ser grundpremisserna ut.

Vad vi behöver göra är inte öppet för debatt. Vi behöver bromsa den globala uppvärmningen. Frågan om *hur* det ska gå till råder det inga oklarheter kring. Vi behöver skriva det sista kapitlet i den saga om evig ekonomisk tillväxt som förutsätter en exponentiell ökning av förbrukningen av jordens resurser. Frågan är *vem* som ska göra det?

Är det jag som privatperson som ska rädda världen genom att sopsortera, äta mindre kött och avstå från semester i Thailand? Är det vi tillsammans som ska göra det inom ramen för parlamentarisk demokrati? Ska vi lämna uppdraget till FN? Kräver situationen att vi inför en tillfällig ”klimatdiktatur”? Sådana förslag har lagts fram av desperata klimatforskare.

Det faller utanför ramen för den här boken att försöka ge ett svar på den frågan. Det faller sig däremot naturligt att diskutera klimatkrisen inom ramen för frågor om migration och integration.

Enligt bästa tänkbara scenario kommer 50 miljoner människor att behöva lämna sina hem enbart till följd av klimatförändringar år 2050. I det övre spannet handlar det om 700 miljoner. Vid slutet av seklet kan det röra sig om två miljarder klimattflyktingar.

De politiska motsättningarna i de länder dit människor tar sin tillflykt idag utspelar sig i en värld där ungefär 70 miljoner människor är på flykt. I en värld där den siffran är två miljarder kommer människor inte att bli kloka på hur den försvinnande lilla andel av jordens befolkning som var på flykt under de första decennierna efter millennieskiftet kunde orsaka ett sådant ramaskri.

De flesta forskare tycks vara överens om att de nordiska länderna hör till dem som kommer att klara sig relativt bra i ett första skede av klimatförändringen. Hittills har människor på flykt valt att försöka ta sig till Sverige för att Sverige är känt som ett öppet och humanitärt land. Vad händer när människor tar sig hit för att Sverige är känt som ett land där vattnet går att dricka och marken går att skörda?

2015, när antalet asylsökande i Sverige nådde rekordhöga 162 900 personer, slutade med att regeringen fattade beslut om kraftigt åtstramad migrationspolitik. Det svenska samhället ansågs inte kunna ta emot så många människor. Vad händer om det kommer en miljon människor? Två miljoner?

Elrond uttrycker sig både elitistiskt och alarmistiskt. Han hotar med världens undergång om inte mötesdeltagarna gör som han säger. Tänk om han har fel?

Vi som har sett Sagan om Ringen-trilogin och vet hur den slutar inser att det aldrig går att veta om Elrond hade rätt. Fienden besegras visserligen genom att ringen faktiskt förstörs på slutet, men tänk om det hade gått lika bra att låta Boromir använda ringen mot Sauron? Tänk om förlusterna bland de som stred i kriget därmed rent av kunde ha minskats? Tänk om de som varnar för ringens

destruktiva krafter bara har ryckts med av fanatiska domedagsprofeter utan verklighetsförankring?

Är Elronds vänsterliberala smörja om vikten av att de olika folkslagen förenas i själva verket bara godhetsknarkande pk-fascism?

Det finns förstås en teoretisk möjlighet att både Elrond och 97 % av de forskare som arbetar med klimatförändringen har fel. Människan är utrustad med en fri vilja och det står henne fritt att använda den till att ansluta sig till det högljudda sällskapet som har mycket att förlora ekonomiskt eller politiskt på verkningsfulla insatser mot katastrofen och därför hellre motsätter sig insatserna än katastrofen.

Klimatkrisen är, förutsatt att 97 % procent av forskarna har rätt, vår tids mest fundamentala problemformulering.

Om du inte har kastat boken ifrån dig i vredesmod över det här kapitlets tillspetsade retorik tillhör du kanske de som accepterar Elronds grundpremiss. I så fall har du antagligen redan drabbats av insikten att nationalistiska och identitetspolitiska motsättningar mellan människor *inte* bottnar i problemformuleringar som är relevanta för vår tid. I skuggan av Domedagsberget framstår nationalism knappt ens som en *falsk* grund för problemformulering, utan som rent nonsens.

Vi kommer att behöva förena oss, omvända sinnet och se hur grenarna sedan skapelsens första morgon redan är integrerade i trädet, eller också kommer vi att gå under.

Vilken tid som är utmätt för människan på jorden vet bara Gud. Men vore det inte sorgligt ändå om vi förekom Gud genom att i högfärd och dumhet förinta oss själva?

Bön

Här är vi nu, på tröskeln till ett paradigmskifte som kanske aldrig kommer. I en värld som tycks ha blivit så gammal. En mänsklighet som fortfarande är så ung.

Jag har det bra. Mitt liv är gott.

Som tolfte generationens invandrare anser jag mig både väl integrerad och assimilerad i Sverige. Om jag vill kan jag spela rollen som *svensk* så bra att ingen märker att det är teater. Jag kan spela flera roller om det behövs, men helst skulle jag vilja spela *hjälten*. Hon som sträcker sig utanför ramarna för vad som står i manus, hon som ständigt improviserar fram nya scener i den stora berättelsen.

Det är den svåraste rollen.

De flesta roller jag spelar på daglig basis är enkla att gå in i. Jag kan replikerna och skulle jag glömma så är det så lätt att bara se mig omkring och falla in i samma föreställning som alla andra spelar. Men när jag ser på mina hjältar och försöker kopiera deras spelstil så blir det aldrig bra. Det är svårt att ta efter någon som inte verkar spela en roll. Vars repliker aldrig kan förutses och vars agerande alltid är beroende på situation och sammanhang. Om jag bara visste i vilken teaterskola de gått, så skulle jag genast söka mig dit.

Men tyvärr är det nog som jag misstänker: Mina hjältar är människor som har slutat spela teater. De är en annan slags konstnärer än skådespelare. Hjältarna är poeter som skriver berättelser på helt nya språk.

Om jag vill bli som dem kan jag inte kopiera deras språk, jag måste lära mig att skapa ett eget. Men jag kan försöka lära mig något genom att se hur deras Ord inkarneras i världen. Hur deras språk gestaltas i deras handlingar. Det är ändå främst genom förkroppsligandet som de talar. Språket är ofta ljudlöst, men skapar ändå magi i världen. Även om jag inte förstår grammatiken helt och hållet så kan jag låta mig föras med av retoriken.

Att agera i världen som hjältarna gör går att öva sig i. Det mest effektiva sättet att göra något är att sluta säga att man så gärna skulle vilja göra det och istället faktiskt göra det. Då och då dyker det upp någon pop-psykolog i media som säger att det tar 21 dagar att etablera en vana. Någon annan säger 90 dagar och någon tredje tycker att det räcker med två veckor. Hardcoreintervallet är sju år. Principen tycks oavsett tidsram gå ut på att om jag gör en sak varje dag så kommer det plötsligt komma en dag då handlingen har blivit en integrerad del av mitt vardagliga liv. Jag kan börja med en liten sak som jag ser hjältarna göra och göra den själv idag. Och så i morgon också.

Uppmaningen att vara den förändring man vill se i världen är en klyscha, men är det ändå inte bara så hjältarna tänker? Om de nu tänker så förresten. Kanske tänker de inte alls att de ska ”vara förändringen”, kanske är de bara förändringen eftersom de inte vet hur de skulle kunna vara något annat än det de är.

Jag är inte den människa jag vill vara i världen. Men jag kan öva mig i att bli sådan jag vill vara.

En hjälp i övningen är bön och meditation. Det är i sig en övning i att sluta spela teater.

Den roll jag spelar nästan hela tiden heter Sofia Devall och jag spelar henne så bra att jag för det mesta själv inte märker att det är teater. Men i tystnaden inför verklighetens innersta kan jag öva mig i all klä av mig alla lager av skjortor och kategorier och identiteter och bara möta Guds avbild i spegeln.

Tänk om jag blev så bra på den övningen att jag kunde agera i världen i egenskap av Guds avbild istället för som den där teaterrollen? Skulle inte då de fantasier jag manifesterade vara Guds pågående skapelseakt snarare än utslag av mina egna drömmar och egoistiska motiv? Skulle jag då utveckla den fantasi som jag saknar för att kunna föreställa mig hur en värld utan gränser och utvisningsbeslut och inbördeskrig rent konkret skulle kunna uppstå ur askan av den värld vi håller på att bränna ner idag?

Jag vet inte. Men jag tror inte att det skadar att tro det. Och jag tror att bön kan hjälpa mig att se vad jag behöver göra här och nu medan världen brinner. Påve Franciskus har uttryckt den saken med all önskvärd tydlighet:

Först ber du för de hungriga. Sen ger du dem att äta. Det är så bön fungerar.

Så låt oss öva.

GUD, ge mig nåden att alltid i sinnesro hålla huvudet bland molnen och fötterna på jorden. Välsigna mig ständigt med kognitiv dissonans. Låt mig aldrig tappa kontakten med min fantasi och låt den aldrig hamna i någon annans makt.

Viska strängt i mitt öra när jag är alldeles för vuxen för mitt eget bästa och när jag är ett kicksökande barn.

GUD, jag ber för en värld där människor får invisningsbeslut och där det råder inbördesfred. En värld där vattnet inte är turkiskt eller grekiskt utan bara vatten. Där människan inte är jude eller

*grek, man eller kvinna, slav eller fri, invandrare eller inföding,
straight eller gay, fattig eller rik, utan bara människa. Fastän
många en enda kropp.*

*GUD, jag ber om mod att följa Dig i en värld som snurrar allt
fortare. Jag ber om öppna ögon att se vad den manifesterade verk-
ligheten har blivit för slags värld, men också att se sånglinjerna i
skapelsen tydligare. Visa mig Vägen till drömspåren. Lär mig tala
nya språk, drömma nya drömmar, skapa nya världar.*

GUD, vi behöver Dig som aldrig förr.

Hör min bön. Svara mig när jag ropar.

I Jesu Kristi namn.

Fiat!

Amen.

En fredlig samexistens mellan allt levande på ett litet klot är inte bara ett utopiskt paradiset. Det är också en strävan, som för oss närmare tillvarons mening. Vi kan lära oss integrera insikten om att vi, var och en, står i ett beroendeförhållande till ett större sammanhang. Viljan att samarbeta behöver vara starkare än driften att konkurrera. Vi människor kan besegra våra rädslor för olikheter och integrera oss med varandra. Vår inre värld kan utvecklas och påverka det gemensamma i den yttre världen. Det går att öva på det. Tillsammans bidrar vi då, oavsett livsåskådning, till att förverkliga Guds rike. Sofia Devall skriver om detta. Texten ackompanjeras av Marlene Lindmarks illustrationer.

Integrationsfrämjarna var ett diakonalt projekt i Svenska kyrkan, som genomfördes i Växjö stift 2016–2018. Den här boken är ett av resultaten och samtidigt en sammanfattning av det arbetet. Projektet har skapat nätverk och en verktyglåda med redskap, som hjälper den som vill jobba med integration och stöd för människor som genom umbäranden tagit sin tillflykt till den del av världen som vi kallar vårt hem. Till detta läggs nu denna bok, som ytterligare en del av Växjö stifts främjandearbete. Läs mer på www.svenskakyrkan.se/vaxjostift/integration